

Kadınların Siyasal Temsilde Yaşadıkları Sorunlar ve Engeller Üzerine Nitel Bir Araştırma*

Menekşe ŞAHİN¹, Sevinç SOYOCAK², Gökhan BODUROĞLU³

¹ Doç. Dr., Hitit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi; meneksesahin@hitit.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9312-770X

² Dr., Öğr. Üyesi, Hitit Üniversitesi, İİBF, sevinozalpl@hitit.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3577-858X

³ Dr. Öğr. Gör., Hitit Üniversitesi, Sungurlu MYO, gokhanboduroglu@hitit.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6424-6478

Öz: 1934 yılından bu yana siyasal haklara anayasal düzeyde sahip olan Türk kadınları, halen siyasal temsil açısından yeterli ve arzu edilen düzeyde olmadıkları görülmektedir. Kadınların siyasal temsiliyeti üzerine yapılan araştırmalar, demokratik katılımın güçlendirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından büyük öneme sahiptir. Bu çalışmanın amacı, kadınların siyasal karar alma mekanizmalarında yer almada yaşadıkları engelleri ve bu engellerin kökenlerini anlamak, böylece daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir siyasi katılımın teşvik edilmesine yönelik politika önerilerine katkı sağlamaktır. Nitel araştırma desenine dayanarak hazırlanmış olan bu çalışmanın verileri, Çorum ilinde siyasi partilerde aktif olarak görev almış 17 kadınla yapılan derinlemesine görüşmelerle elde edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre; kadına ilişkin kalıp yargılar, cinsiyet rolleri ve toplumsal stereotipler, eşit olmayan bakım sorumlulukları ve kadınlarda çeşitli nedenlere dayanan özgüven eksikliği kadınların siyasete katılımına ilişkin karar alma süreçlerini olumsuz yönde şekillendirmektedir. Bu kültürel baskılara ek olarak özellikle siyasi partilerin aday seçme süreçleri, kota sistemi ve seçim listelerinde yaşanan sorunlar siyasi partilerin uygulamalarına ilişkin engeller olarak ön plana çıkmaktadır. Kadınların siyasal temsiline artırılması için parti düzeyinde uygulanan kota sisteminin ulusal düzeyde anayasal ve yasal hükümlerle kadınlar lehinde geliştirilmesi önemli bir adım olabilecektir. Bununla birlikte kadınların siyasal katılımın seçim kampanyalarıyla sınırlı olmadığı konusunda toplumun eğitilmesi ve bilgilendirilmesi önemli görünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, siyasi temsil, siyasi katılım, karar verme, toplumsal cinsiyet eşitsizliği

Jel Kodları: J71, H19, H70

Qualitative Research on the Challenges and Barriers Faced by Women in Political Representation

Abstract: Since 1934, Turkish women have had political rights at the constitutional level, yet they are still not adequately represented in terms of political participation. Research on women's political representation holds great importance for strengthening democratic participation and achieving gender equality. The aim of this study is to understand the barriers women face in participating in political decision-making mechanisms and their origins, thus contributing to policy recommendations aimed at promoting more inclusive and equitable political participation. Data for this qualitative study were obtained through in-depth interviews with 17 women who have been actively involved in political parties in the Çorum province. According to the findings of the research, gender stereotypes, traditional gender roles, and societal expectations, unequal caregiving responsibilities, and low self-confidence negatively shape women's involvement in political decision-making processes. In addition to these cultural pressures, barriers related to the practices of political parties, especially regarding the candidate selection processes and the placement of women on electoral lists, emerge as significant obstacles. Enhancing the quota system implemented at the party level for increasing women's political representation through constitutional and legal provisions at the national level could be a crucial step. Furthermore, educating and informing society about the fact that women's political participation is not limited to election campaigns also appear to be important.

Keywords: Women, political representation, political participation, decision-making, gender inequality

Jel Codes: J71, H19, H70

Atf: Şahin M.; Soyocak S.; Boduroğlu G. (2024). Kadınların Siyasal Temsilde Yaşadıkları Sorunlar ve Engeller Üzerine Nitel Bir Araştırma, *Politik Ekonomik Kuram*, 8(2), 402-424. <https://doi.org/10.30586/pek.1471262>

Geliş Tarihi: 20.04.2024

Kabul Tarihi: 06.06.2024

Telif Hakkı: © 2024. (CC BY) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

* Bu çalışma için etik onay, Hitit Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 06.03.2023 tarih ve 2023-86 sayılı olarak alınmıştır.

1. Giriş

Siyaset, bir toplumun yönetim ve karar alma süreçlerini şekillendiren ve yönlendiren temel bir güçtür. Bu güç, sadece karar alma süreçlerini etkilemekle kalmaz, aynı zamanda toplumun her kesimini temsil etme sorumluluğunu da üstlenir. Siyasal katılım ise bireylerin, toplulukların ve grupların bu karar alma süreçlerine etkili bir şekilde dahil olmasını, bir anlamda temsil edilmelerini içermektedir. Siyasal katılım, bireylerin sadece karar alma süreçlerine katılımlarından öte, alınan kararlarda etkili olma ve yönlendirme çabalarını da içeren geniş bir perspektifi içermektedir. Bu bağlamda siyasal katılım, siyasete yönelik basit bir ilgiden siyasal temsil düzeyine kadar uzanan geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Siyasal katılımı, bireylerin siyasal süreçlere dahil edilmesi ve temsil olanağının sağlanması demokrasinin temel taşlarından biri olarak da görülmektedir. Bir diğer ifade ile demokratik bir toplumda siyasal katılımın sağlanması ve temsil, bireylerin kendi geleceklerini etkileme yeteneğini güçlendirmekle, aynı zamanda toplumsal çeşitliliği de teşvik etmektedir. Bununla birlikte, demokratik toplumların evriminde kadınların siyasal temsiline dair tartışmaların hep var olduğu, önemli bir sorun odağı oluşturduğu bilinen bir gerçektir. Günümüzde dahi birçok toplumda kadınların cinsiyet eşitsizliği temelinde siyasal alanda tam anlamıyla eşit temsil edilemedikleri bilinmektedir.

Kadınların tarihsel olarak siyasal yapı ve süreçlerden uzak kalması ya da dışlanmaları farklı ülkelerde farklı sosyal bağlamlarda değişen ve çeşitlenen kurumsal, yapısal ya da kültürel faktörlerin bir sonucu olarak kabul edilmektedir. Tarihsel süreçte birçok toplum içerisinde kadınlar, toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden kamusal alanda faaliyet gösterme haklarından mahrum bırakılırlarken, genelde erkek egemen siyasi karar alma organlarından dışlanarak siyasal karar alma süreçlerine katılımları engellenmiştir. Bu bağlamda dünya tarihinde kadınların siyasal haklarını elde etme süreçleri uzun bir geçmişe sahiptir. Kadınların oy hakkı ya da seçme talebiyle başlayan bu süreç günümüzde birçok ülkede siyasal temsil ve siyasal liderlik rollerinin üstlenilmesine kadar süre gelmiştir. Son yıllarda ortaya konulan uluslararası göstergeler, kadınların eğitim düzeyine ve ücretli ekonomiye katılımlarında yaşanan ilerlemelere rağmen ulusal ya da yerel siyasette temsil ve liderlik konusunda hala çok az ilerleme kaydettiklerini göstermektedir. Örneğin Uluslararası Parlamentolar Birliği (Inter Parliamantary Union – IPU) ve Birleşmiş Milletler kadınları tarafından oluşturulan "Kadınlar Siyasette: 2023" raporu sonuçlarına göre, dünya genelinde kadınların karar alma süreçlerinin her aşamasında çok yetersiz temsil edildikleri ve siyasi yaşamda cinsiyet eşitliğine ulaşmanın çok uzun bir süreç olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca 10 Ocak 2024 itibarıyla dünya genelinde devlet ya da hükümet başkanı olarak görev yapan sadece 28 kadının olduğu, dünya genelinde yalnızca 26 ülkenin devlet veya hükümet temsilcisinin kadın olduğu ve en yüksek iktidar pozisyonlarındaki cinsiyet eşitliğine ulaşılmasını için 130 yıl daha gerektirdiği belirtilmektedir (UN-Women, 2024). Bu göstergeler hala birçok ülkede siyasetin erkek egemen bir kültür tarafından yönlendirildiğini, kadınların yeterince desteklenmediğini dolayısıyla demokratik temsil alanının sınırlandırıldığının bir ifadesi olarak görülmektedir. Bu kapsamda dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınların, siyasette yer almalarının sağlanması, eşit temsil haklarının kazanılması ve siyasal karar alma süreçlerine katılımlarının artırılması günümüz demokratik ülkelerinde hala önemli bir tartışma ve çalışma alanı olarak kabul görmektedir. Kadınların siyasal arenada etkin bir rol oynamaları ya da aktif katılımları üzerine odaklanan bu alan, bir taraftan toplumsal cinsiyet eşitliğini hedeflemekte, diğer taraftan da demokratik unsurların güçlendirilmesine yönelik çabaları içermektedir. Bu tablonun Türkiye’de de farklı olmadığı gerçeği ve kadınların genel olarak erkek nüfusa göre daha düşük siyasal temsil oranına sahip olduğu bilinmektedir. 2023 yılı verilerine göre kadınların işgücüne katılım oranının %35,9 olduğu ancak parlamentodaki kadın temsil oranının sadece %19,8 oranı ile sınırlı kaldığı görülmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2024).

Bu çalışmanın temel amacı, siyasette yer alan kadınların siyasal temsil açısından yaşadıkları engel ve sorunları ortaya koymaktır. Bu çalışma kadınların düşük siyasal temsil düzeylerini, mevcut istatistiksel göstergelerin ötesinde, siyasal temilde yaşadıkları engel ve sorunları tamamı siyaset içerisinde aktif olarak yer alan kadınlarla yaptığı niteliksel araştırmaya dayandırmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın ampirik temelli kavramsal sonuçları kadınların siyasi temsili ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin niceliksel-istatistiksel çalışmalara ve daha ileri sistematik vaka karşılaştırmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Siyasal Katılım ve Kadının Siyasal Temsildeki Yeri

Günümüzde demokratik toplumlar, siyasal katılımın ve temsilin önemine giderek daha fazla vurgu yapmaktadır. Demokrasinin temel ilkeleri olarak kabul edilen siyasal katılım ve siyasal temsil birbirlerini tamamlayan unsurlar olarak kabul edilmektedir. Siyasal katılım, bireylerin siyasi karar alma süreçlerine katkıda bulunmaları ve kendi görüşlerini dile getirmeleri anlamına gelmektedir. Vatandaşların kendi yönetilme süreçlerine katkı sağlamaları olarak da tanımlanan siyasal katılım, genel hatlarıyla vatandaşların siyasi kararları etkilemeyi amaçlayan faaliyetleri olarak geniş bir yelpazede değerlendirilmektedir (Aktan, 2017, s.8). Bu faaliyetler, vatandaşların kendi tercih ve kararları doğrultusunda oy verme eylemlerinden, siyasete doğrudan katılmalarına hatta siyasal temsil süreçlerinde yer almalarına kadar geniş bir etkileşim alanını ifade etmektedir (Akıncı, 2014, s.36-39). Demokrasinin işleyişinde bu etkileşim alanına önemli bir işlev yüklenmektedir. Demokrasi tanımının en yaygın kullanımı olan "halkın kendi kendini yönetmesi" ifadesinin anlam kazanmasında bu alanın işlevselliğinin artırılması, çeşitliliğinin teşvik edilmesi ve kapsayıcılığının genişletilmesi önemli olarak kabul edilmektedir (İzmir, 2020, s.277). Siyasal katılımda işlevselliğin, çeşitliliğin ve kapsayıcılığın artırılması ise toplumun farklı kesimlerinin siyasal temsili amaçlarken, toplumsal adaletin ve eşitliğin güçlenmesi de hedeflenmektedir. Siyasal temsil ile vatandaşların çeşitli ses, fikir ve bakış açılarının kamu politikalarının geliştirilmesi sürecinde var olması, toplumsal "eşitliğin" geniş ölçekli bir siyasal sisteme uygulanması olarak da kabul edilmektedir (Özkan, 2019, s.68-69).

Toplumsal eşitlik, demokratik toplumların önemli bir hedefidir, ancak uygulama düzeyinde toplumdan topluma ve zaman içerisinde değişkenlik gösterebilmektedir. Birçok demokratik ülke, toplumsal eşitlik ilkesini teşvik etmek için çeşitli politika ve programlar uygulamaya çalışsa da bu konudaki başarı düzeyi özellikle kadınların siyasete aktif olarak katılımları ve temsili açısından hala sorunlu gözükmektedir. Bu politikaların etkinliği ve başarısı konusunda çok çeşitli zorluklarla karşılaştığı gözükmektedir. Bu zorluklar, genel olarak kadınların siyasete katılımıyla ilgili olarak hala yaygın olan cinsiyet normları ve kültürel yaklaşım, erkek egemen siyasi ortam, siyasi partilerin iç işleyişi, maddi yetersizlikler, eğitim düzeyi ya da bazen yasal engeller olabilmektedir. Bir anlamda kadınların anayasal olarak siyasal hakka sahip olması siyaset alanında aktif yer almalarını ya da çok etkin olmalarını sağlayamamış gözükmektedir. Kadınların eşit siyasal temsili ya da karar alma süreçlerine eşit katılımı sorunu, dünyada birçok ülkede olduğu gibi ülkemiz açısından da demokrasi adına temel bir sorun alanı olarak kabul edilmektedir (Doğru, 2023, ss.276-280).

Türkiye’de kadınların seçme ve seçilme hakkını kazanması Cumhuriyet’in ilanından sonra kadın hakları konusundaki gelişmelerle gerçekleşmiştir. Kadınlara, 1930 yılında belediye seçimlerine katılma hakkı, 1933 yılında muhtar seçme ve seçilme hakkı son olarak da 1934 yılında milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır (Özer, 2013). Bu yasal düzenlemelerin üstünden yaklaşık 90 yıl geçmiş olmasına rağmen "temsilde eşitlik" sağlanamamış gözükmektedir. Nüfusun yarısı kadınlardan oluşan Türkiye’de kadınlar mecliste, belediyelerde ve muhtarlık seçimlerinde eşit temsil hakkına halen ulaşamamışlardır.

2024 yılında gerçekleştirilen yerel seçimlerde belediye başkanı adayları içerisinde kadın aday oranı %7,8 (652 kadın) olup, seçilen belediye başkanları içerisindeki kadın

oranı %3,2 (41 kadın) olarak gerçekleşmiştir. Kadınların katıldığı ilk genel seçim olan 1935 genel seçim sonrası kadınlar 18 milletvekili ile yasamanın %4,6'sını oluşturmuştur. Bu oran sonraki dönemlerde düşerek devam etmiş ve ilk defa 2007 yılı genel seçimlerinde %9,1 olarak 1935 yılı temsil oranını aşmıştır. 2023 yılı genel seçimlerinde ise bir önceki dönem seçimlerine göre kadınların parlamentodaki temsil oranları 2,6 puan artışla %19,9'a ulaşmıştır (TUIK, 2024). 28. Yasama Dönemi'nde 600 milletvekilinin yer aldığı mecliste 119 kadın milletvekili bulunmakla birlikte halen 31 ilin kadın vekili bulunmamaktadır. Son seçimlerde kadın temsil oranı olumlu yönde gelişim gösterse de 1934 yılından bu yana siyasal haklara anayasal düzeyde sahip olan Türk kadınlarının, siyasal temsil açısından yeterli ve arzu edilen düzeyde olmadıklarıdır. IPU kadınların yasamaya katılımı 2023 yılı verilerine göre, parlamentodaki kadın temsilci oranı açısından Türkiye, 193 ülke arasında 131. sırada yer almaktadır. Kadınlara seçme ve seçilme hakkını 1940'larda tanıyan Afrika ve Latin Amerika ülkeleri ise listenin üst sıralarında yer almaktadır (IPU, 2024).

Güncel literatürde de kadının temsil alanının sınırlılığı ve nedenleri üzerine birçok çalışma, yaşanan sorunlar ve engeller üzerine çeşitli tartışma alanları bulunmaktadır (Sumbas, 2015, s.104-105). Literatür incelendiğinde kadının temsil alanının sınırlılığı üzerine nedenlerden ilkinin erkek egemen bakış açısıyla şekillenen siyaset modelinden kaynaklı kurumsal engeller, ikincisinin kadınları toplumdaki sosyal ve ekonomik statüleri üzerinden değerlendiren yapısal engeller ve sonuncusunun ise kadınlara yönelik toplumdaki inanç ve geleneklere dayalı olarak tanımlanan kültürel engeller üzerinden değerlendirildiği ve tartışıldığı görülmektedir (Pınarcıoğlu, 2017; Değirmenci, 2022; Özkılıççı ve Uzun, 2022; Doğru, 2023; Tremblay, 2007; Mlambo ve diğerleri, 2019; Paxton, and Kunovich, 2003). Buna göre kurumsal engeller, siyasal yaşamdaki eril modelin kadınlar üzerinde kurduğu hakimiyet ya da baskı alanı olarak değerlendirilebilir. Siyasal oyunun kural ve standartlarının erkekler tarafından formüle edildiği bu alanda, kadınların siyasetin öznesi haline dönüşemediği görülmektedir. Daha çok eril norm ve değerler üzerinden şekillenen bu platformdan kadınların genel olarak dışlandıkları ya da bu tarz siyaset içerisinde pasif kaldıkları kabul edilmektedir (Pınarcıoğlu, 2017, s.16-17, Çiğeroğlu Öztepe, 2023, s.204). Ayrıca bu eril ağırlıklı siyasette, siyasi partilerin seçme ve aday gösterme sürecinde kadınlara karşı önyargılı davrandıkları, kadınların çoğu zaman parti listelerinde geri planda bırakıldıkları ya da seçim listelerine kazanamayacakları yerden atandıkları ifade edilirken özellikle de bazı ülkelerde yasal olarak belirlenmiş kota sisteminin bulunmayışı diğer önemli mevcut kurumsal engeller olarak kabul görmektedir. Bunlara ek olarak kurumsal engeller içerisinde kadın örgütlerinin, sendikaların ve STK'ların yetersiz iş birliği de önemli bir unsur olarak görülmektedir (Demir, 2015, s.45-46). Kadınların siyasal temsilde bir diğer sorun alanı olarak kabul edilen yapısal engeller ise kadınların sosyo-ekonomik statülerine ilişkilendirilmektedir. Kadınların sosyo-ekonomik statüleri, onların siyasal kurumlara ve seçilmiş organlara katılımlarını doğrudan etkiler nitelikte kabul edilmektedir. Bu engellerden ilki, kadınların sahip oldukları eğitim olanakları paralelinde ekonomik hayatta yer almaları ve dolayısıyla sahip buldukları ekonomik güçle ilişkilidir. Kadınların yeterli maddi olanaklara sahip olmamaları ya da ekonomik özgürlükten yoksun olmaları, onların siyasal temsil alanını daraltır nitelikte görülmektedir (Biricikoğlu, 2013, s.84). Ayrıca kadınların hem ev içi sorumluluklarının hem de mesleki yükümlülüklerin ikili yükü, kadınların siyasal temsilde sınırlayıcı önemli bir etken olarak kabul edilmektedir (Çelik, 2019, s.23-24). Bir diğer ifade ile bazı kadınların eş ve anne olarak tam zamanlı işlerinin yanı sıra diğer tam zamanlı kariyerlere (örneğin avukat ya da doktor) sahip olmaları, bu koşullarda siyasal temsilde (örneğin milletvekili) üçüncü bir tam zamanlı iş olarak siyasal hayata katılımlarını güçleştirebileceği bir gerçektir. Bu çerçevede kadınların medeni durumları, iş ve ev hayatında yüklendikleri sorumluluklar, eril kurullarla şekillenen siyaset alanında karşılaştıkları zorluklar ve eğitim ya da maddi alanda yaşadıkları olumsuzluklar siyasal temsillerini sınırlayan en temel sorun alanları olarak kabul edilmektedir (Keser ve diğerleri, 2021, s.192). Aslında kurumsal ya da yapısal olarak

tanımlanan bu sorunların, temelde kadınların siyasal temsilde üçüncü bir engel olarak kabul edilen kültürel kalıplardan kaynaklı olduğu söylenebilmektedir. Birçok toplumda var olan cinsiyetçi bakış açısı ve cinsiyet farklılıklarına göre belirlenen geleneksel roller ya da yaratılan tahakkümler ve hiyerarşiler siyaset alanında kadınlar için belirli sınırları çizerken, kolektif kadın imajını devam ettirir niteliktedir (Doğru, 2023, s.250-251). Bir diğer ifade ile ataerkil değer sistemlerinin siyaset üzerindeki etkisi, bir taraftan kadınların siyaset alanında geri bırakılmasına ya da dışlanmasına (Türel ve Çağlar, 2010), diğer taraftan siyasette sınırlı sayıda yer alan kadınların eril normlar tarafından belirlenen davranış kalıplarında hareket etmesini gerektirmektedir (Yüce, 2004). Kadın ya “erkek gibi” siyaset yapmakta ya da eril normların yarattığı rekabet, çatışma, sert üslup ve güç ilişkilerine dayalı siyaseti “kirli bir oyun” olarak algılayarak bu alana bilinçli bir şekilde mesafeli bir duruş sergilemektedir (Mutlu, 2017, s.35-42). Kültürel engeller, eril nitelikteki siyaset içerisindeki kadınları aseptüelleştirmekte ya da siyasetten uzaklaştırarak apolitikleştirmektedir. Bu çerçevede kadınların siyasetteki yeri katılım ve temsil açısından sınırlandırılmakta gözükmektedir. Ancak toplumun tümünü temsil etmeyen bir siyasal yapı, toplumsal çeşitliliğin tam sağlanamadığı ya da demokrasinin tam olarak işlemediği bir yapı olarak görülmektedir. Kadınların siyasetteki bakış açılarının ve deneyimlerinin sürece daha fazla dahil edilmesi demokratik temsilde sınırlarının genişletilmesi açısından önemli kabul edilmektedir.

3. Yöntem

Kadınların siyasal temsilde yaşadıkları engellerin anlaşılması ve aşılması daha fazla temsiliyetinin sağlanması, demokratik bir toplumun inşası ve sürdürülmesi için büyük önem taşımaktadır. Siyasi alanda kadınların daha fazla temsil edilmesi, toplumun çeşitli kesimlerinin seslerini duyurmasını ve politika yapım süreçlerinde daha kapsayıcı kararlar alınmasını sağlayarak politik uygulamaların toplumun genel çıkarlarını daha iyi yansıtmalarını desteklerken, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına da katkı sağlayacaktır. Bu nedenle, kadınların siyasal temsiliyeti üzerine yapılan araştırmalar, demokratik katılımın güçlendirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından büyük öneme sahiptir. Bu araştırma, Çorum ili özelinde kadınların siyasal temsilde karşılaştığı engelleri ve bu engellerin kökenlerini anlamak, böylece daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir siyasal katılımın teşvik edilmesine yönelik politika önerilerinin geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Çalışmada, araştırmanın amacına daha uygun olduğu düşünülen nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel yöntemle yapılan araştırmalarda, incelenen konuyu derinlemesine anlamak için araştırmaya katılanların kişisel görüşleri, deneyimleri ve değerlendirmeleri son derece önemlidir. Bu kapsamda kadınların siyasal temsilde karşılaştığı engelleri ve bu engellerin kökenlerini anlamak, böylece daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir siyasal katılımın teşvik edilmesine yönelik politika önerileri geliştirmek amacıyla uzman görüşü alınarak veri toplama aşamasında kullanılmak üzere 8 (sekiz) sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır.

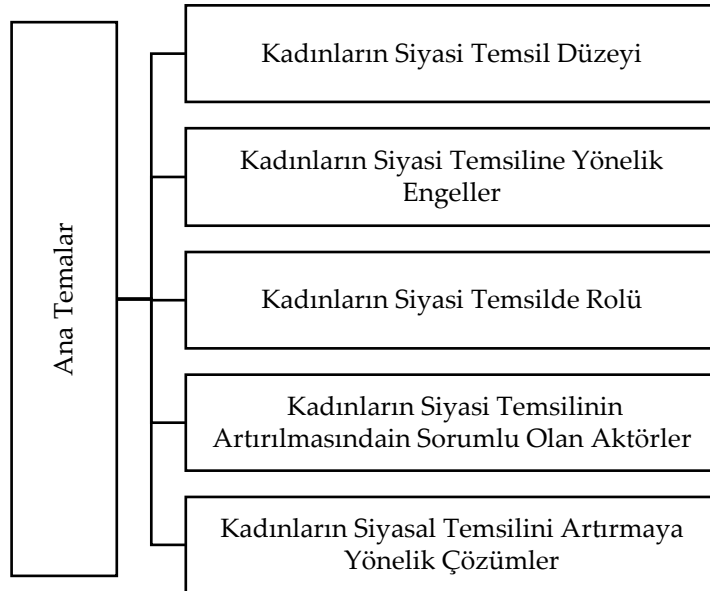
Araştırma veri toplama süreci için Hitit Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan gerekli etik izin (05.04.2024 tarih ve 2024-0081 sayılı) alınmıştır. Araştırma sürecinde, katılımcıların uygun olduğu tarih ve saatlerde uygun bir görüşme ortamı sağlanmış, kartopu örnekleme yoluyla, aktif olarak yerel siyasette yer alan 17 farklı kadın siyasetçi ile derinlemesine yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler MAXQDA programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veri toplama ve analizinde veri koruma politikasına uygun olarak; araştırmaya katılımın gönüllü olduğu, anonimlik ve gizliliğin sağlanacağı katılımcı gençlere gönüllü onay formu ile yazılı ve sözlü olarak bildirilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılım Sağlayan Kadın Siyasetçilere Yönelik Tanımlayıcı Bilgiler

Katılımcı	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu
Katılımcı 1	40	Evli	Lisans
Katılımcı 2	37	Evli	Lisans
Katılımcı 3	30	Evli	Lisans
Katılımcı 4	28	Evli	Lisans
Katılımcı 5	48	Evli	Lisans
Katılımcı 6	46	Evli	Önlisans
Katılımcı 7	49	Evli	Lisans
Katılımcı 8	46	Evli	Lisans
Katılımcı 9	58	Evli	Lisans
Katılımcı 10	38	Bekar	Lisans
Katılımcı 11	39	Evli	Lisans
Katılımcı 12	47	Evli	Önlisans
Katılımcı 13	48	Evli	Lise
Katılımcı 14	30	Bekar	Lisans
Katılımcı 15	56	Evli	Lisans
Katılımcı 16	42	Evli	Lise
Katılımcı 17	54	Evli	Lise

4. Bulgular

Araştırma bulguları, kadınların siyasal karar alma mekanizmalarında yer almada yaşadıkları engelleri ve bu engellerin kökenlerini anlamak, kadın temsiline artırılmasına katkı sağlayacak aktörler ve uygulamalar açısından derinlemesine bir bakış sunmaktadır. Araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile yerel siyasi temsilde aktif olarak görev almış 17 kadın katılımcı ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular “Kadınların Siyasi Temsil Düzeyi”, “Kadınların Siyasi Temsiline Yönelik Engeller”, “Kadınların Siyasal Temsilde Rolü” “Kadınların Siyasal Katılımını Artırmak için Sorumlu Olan Aktörler” ve “Kadınların Siyasal Temsilini Artırmaya Yönelik Çözümler” olmak üzere beş ana tema altında ele alınmıştır. Araştırma bulguları doğrultusunda hazırlanan ana temalar aşağıda Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Araştırma Temaları

4.1 Kadınların Siyasal Temsil Düzeyi

Kadınların siyasal temsili, bir ülkedeki kadınların politik arenada yer alma ve karar alma süreçlerine katılımıyla ilgilidir. Buna göre katılımcılar, Türkiye’de kadınların siyasal temsil düzeylerinin çok düşük olduğunu ifade etmektedirler. Kadınların siyasal arenada yeterince yer almadıklarını belirterek, kadın temsiline daha fazla artırılması gerektiğini

dile getirmektedirler. Yerel ve genel siyasette kadınlara daha fazla yer verilmesi gerektiğini ifade eden katılımcılar, ayrıca kadınların daha güçlü pozisyonlarda bulunması gerektiğini savunmaktadırlar. Bu bulgular, kadınların siyasal alanda daha güçlü bir role sahip olmaları gerektiği ve kadın temsiliyetinin artırılması yönündeki talepleri ortaya koymaktadır. Ayrıca kadınların etkin bir şekilde temsil edilmedikleri konusundaki farkındalıklarını vurgulamaktadır.

"Türkiye'de kadının siyasal temsil düzeyleri maalesef kendini eşitlikçi olarak gören, tanımlayan partilerde ve kadın politikalarına yön verdiğini söyleyen partilerde bile maalesef çok düşük düzeyde, kadın temsili maalesef çok az. Hem yerel siyasette hem de genel siyasette baktığımızda kadınlara çok az yer veriliyor" (Katılımcı 1).

"Genel olarak baktığımızda kadın siyasi temsili tüm Türkiye'de yerel ve genel siyasette çok düşük" (Katılımcı 5).

"Kesinlikle yeterli değil bence çok daha fazla artmalı ve temsil ettikleri yerin daha güçlü makamlar olması gerekiyor yani atıyorum bir kadın kolu başkanlığından çıkıp il başkanı olabilir merkez ilçe başkanı olabilir vekillik olabilir hiç fark etmez veya bakanlık sayısı olabilir...kadınlarında erkekler kadar olması gerektiğini düşünüyorum" (Katılımcı 12).

Katılımcılar, toplumsal ve siyasal yaşamda kadınların varlığının geçmişle kıyaslandığında arttığını, ancak mevcut durumun hala istenilen düzeyde olmadığını da belirtmektedirler. Ayrıca bazı partilerde kadın siyasetçilerin, diğerlerine kıyasla daha iyi temsil edildikleri düşünülse de genel olarak Türk siyasetinde kadınların yeterli bir seviyede yer bulamadıkları düşünülmektedir. Bu yaklaşımlar son dönemde kadın siyasal temsiliinde belirli bir ilerleme olduğunu ancak sürecin hala daha fazla çaba gerektirdiğini ortaya koymaktadır.

"Yani şu anda artmakla birlikte yeterli değil tabii ki. Erkekler siyasette her zaman ön planda ama son zamanlarda da kadınların siyasal katılımında da önemli bir gelişme var. Bu gelişmeye rağmen yeterli değil tabii ki" (Katılımcı 4).

"Bazı partilerde kısmen diğer partilere oranla kısmen daha iyi kadın siyasetçi olursa da genel itibariyle Türk siyasetinde kadınların yeteri kadar yer almadığını düşünüyorum" (Katılımcı 7).

"Kadınların toplumsal, siyasal yaşamda yer almaları geçmişle kıyaslandığında iyi durumda, olması gereken düşünüldüğünde ise henüz istenen düzeyde değil" (Katılımcı 8).

Bununla birlikte katılımcıların, toplumsal eşitlik ve kapsayıcılık açısından da kadın temsiliinin yetersizliğini, toplumun yarısını oluşturan kadınların siyasette daha fazla yer almaları gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Siyasette ve diğer kurumsal yapılarda erkek egemenliğini vurgulayan katılımcılar, kadınların oy verme oranlarının yüksekliğine rağmen temsil oranlarının erkeklere göre daha düşük olmasını eleştirmektedir. Bu yorumlar, katılımcıların toplumsal eşitlik açısından da kadın temsili oranının yeterli seviyede olması gerektiğini önemsediklerini göstermektedir.

"Temsil düzeyimizin kadınlar olarak çok iyi olduğunu düşünmüyorum aslında toplumun yarısını kadınlar oluşturuyorsa yarısının kadın olması durumunda eşitlikçi olabiliriz. Siyaset veya başka mekanizmalarda da bu böyle şirket yönetimlerinde sivil toplum kuruluşlarında yönetimlerde üst kademelerde de eşitlikçi olunmalı. Bunu siyasetin içinde daraltarak da söylemek ne kadar doğru bilmiyorum ama tabii ki sayı az" (Katılımcı 10).

"Tabii ki olması gereken noktada değil. Çünkü sonuçta toplumun yarısını kadınlar oluştururken, siyaset erkek egemen bir alan olmuş durumda" (Katılımcı 5).

"Toplumun yarısı kadın, bizim partimize oy verenlerin yarısından fazlası kadın, şimdi bu kadar oy veren seçmenin varken işte bir kadın buraya olmaz demek kadar yanlış bir şey yok aslında. Çünkü bizim partinin gerçekten de geçen seçimde %8 daha fazlaydık erkeklere göre oy verme oranında oy konusunda katılımında kadın var ama temsil konusunda çok az" (Katılımcı 12).

Bu söylemler, katılımcıların erkeklere oranla Türkiye'deki kadın siyasal temsiliinin yetersizliği ve kadınların siyasette daha fazla temsil edilmeleri gerektiği hususlarında genel bir fikir birliği içerisinde olduklarını göstermektedir.

4.2. Kadınların Siyasal Temsiline Yönelik Engeller

Kadınların siyasal temsilde yetersiz düzeylerinin nedenleri incelendiğinde karşımıza çeşitli engeller çıkmaktadır. Bu engellerden ilkinin siyasal temsilde mevcut erkek egemenliği olarak vurgulandığı görülmektedir. Toplumun genelinde siyasetin erkeklerin işi olarak algılanması, cinsiyet temelli ayrımcılık ve stereotipler kadınların siyasal alandaki varlığını sürdürdürebilmelerini zorlaştırır niteliktedir. Ayrıca kültürel etkenler, ataerkil toplum yapısı, toplumsal yargı ve normlar kadınların siyasal alandaki temsil düzeylerini etkileyen ve siyasal alana girmelerini zorlaştıran diğer önemli faktörler olarak ifade edilmektedir. Özellikle annelik rolü, kadına yüklenen aile ve ev sorumlulukları kadınların siyasete katılımını sınırlayan en temel etkenler olarak kabul edilmektedir. Bu etkenler üzerinden kadınların geleneksel olarak kabul edilmeyen rollerin dışına çıkmaları toplum tarafından zaman zaman eleştiri ve yargılama konusu olurken, bu durum kadınlar arasında da siyasetin erkeklere ait olduğu önyargısını ve siyasete katılım konusunda özgüven eksikliğini güçlendirmektedir. Bununla birlikte siyasete katılım için gereken ekonomik kaynaklara erişimde yaşanan zorluklar da kadınların siyasete katılımını engelleyen diğer önemli bir faktör olarak görülmektedir. Siyasi kampanyalar yürütmek, seçim çalışmaları yapmak ve parti içi faaliyetlere katılmak maddi kaynak gerektirirken, bu durum kadınların siyasal arenada aktif rol almalarını ya da rekabet edebilmelerini güçleştirmektedir. Son olarak da eğitim düzeyinin kadınların siyasal temsilde etkili olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyinin, kadınların siyasal bilinç ve farkındalıklarını artırdığı kabul edilmektedir. Bu faktörlerin, kadınların siyasal arenaya katılımını artırmak için ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

Araştırma kapsamında kadınların siyasi temsiline yönelik engeller; siyasal temsilde erkek egemenliği, ekonomik engeller, eğitim durumu, kadınlarda özgüven eksiliği, aile sorumlulukları, eril siyasetin ve siyasetçilerin kadın temsiline bakışı ve seçim/kota sistemi alt temalarında gruplandırılmıştır.

4.2.1. Siyasal Temsilde Erkek Egemenliği

Siyasal temsilde erkek egemenliği, siyasi süreçlerde veya kurumlarda erkeklerin baskın olduğu ve kadınların genellikle azınlıkta ya da hiç temsil edilmedikleri durumları ifade etmektedir. Bu durum, cinsiyet temelli ayrımcılık ve stereotiplerin yanı sıra tarihsel, kültürel faktörlerin ya da toplumsal norm, yargı ve baskıların bir sonucu olarak kabul edilmektedir. Katılımcılara göre erkeklerin siyasetteki hakimiyeti ya da eril model siyaset, kadınların siyasal temsiline sınırlandırarak, cinsiyet eşitsizliğini derinleştirmektedir. Araştırmaya katılan kadınlar, siyasal temsilde mevcut erkek egemenliğinin nedenlerini; cinsiyet temelli ayrımcılık ve stereotipler, kültürel faktörler, toplumsal norm, yargı ve baskılar olarak değerlendirmişlerdir.

4.2.1.1. Cinsiyet Temelli Ayrımcılık ve Stereotipler

Katılımcıların görüşlerine göre, kadınların siyasal alanda yeterince temsil edilememelerine yol açan eril model siyasetin temelinde cinsiyet temelli ayrımcılık ve çeşitli stereotipler yer almaktadır. Siyasetin erkek işi olarak kabul edilmesi, kadınların bu alanda başarılı olamayacaklarına dair yaygın bir inancı beslemekte ve onların siyasi süreçlere katılımını engellemektedir. Katılımcılara göre erkekler, karar alma süreçlerinde baskın rol oynamayı doğal bir hak olarak görmekte, sahip oldukları gücü kadınlarla paylaşmak istememektedirler. Ataerkil toplumsal yapının bir yansıması olan bu durum, erkeklerin siyasetteki üstünlüklerini koruma çabasını gösterirken, bu üstünlük kurma çabası aile içerisinde de kendi göstermektedir. Erkekler, eşlerinin siyasete katılımını kendi üstünlüklerini tehdit eder bir durum olarak görmekte ve eşlerinin siyasette aktif rol almalarını istememektedir. Katılımcılara göre erkeklerin kadınların siyasal katılımını engelleyerek kendi üstünlüklerini koruma çabası, kadınların siyasetin erkek işi olduğuna dair algıyı içselleştirmelerine, seçilme hakkını tam olarak bir hak görmemelerine ve siyasette varlık gösterebilmek için eşi de olsa bir erkeğin desteğine ihtiyaç duymalarına neden olmaktadır. Bu bakış açısı da kadınların siyasette bağımsızlıklarını ve etkinliklerini sınırlayan önemli etkenler olarak görülmektedir. Katılımcılar, kadınların siyasi partilerde

karşılaştıkları ayrımcılığı ve stereotipleri de gözler önüne sermektedir. Erkek söylemlerinin ve normlarının hâkim olduğu siyasi ortamlarda, kadınların siyasi başarıları genellikle göz ardı edilmekte ve erkeklerin ön planda olduğu bir ortam sürdürülmektedir. Katılımcılar, kadınların siyasette ne kadar çalışkan olurlarsa olsunlar cinsiyet temelli yaklaşımların onları arka planda tuttuğunu, kadınların sahip olduğu başarıların ya da söylemlerin erkekler tarafından ciddiye alınmadığını ya da dinlenmediğini belirtmektedirler. Bu söylemler, cinsiyet temelli ayrımcılığın ve stereotiplerin siyasi kurumlarda ne kadar derinlemesine yerleşmiş olduğunu gözler önüne sererken siyasi partilerdeki eril zihniyetin, kadınların eşit temsiline engel olduğunu göstermektedir.

"Erkekler karar almayı öncelikle kendilerine hak görüyorlar. On dört kişilik yönetim kurulunda bakarsanız sadece dört kadın vardır. Bu kadınlarda aslında eşleri vasıtasıyla yönetim kuruluna alınırlar. Eşlerini tanıdıkları için yönetim kuruluna alırlar. Sonra o kadınlar istifa ettirilir yerine yine erkekler gelir. Yani kadınlar çalışır ama temsile geldiğinde erkekler bu kararı kendileri almak isterler" (Katılımcı 1).

"Siyasi partimizde kadın yöneticilere olumlu bir bakış söz konusu; ama bir şeyleri kanıtlamaya başladığında da senin sözünü dinlemek istemeyen ciddiye almayan bir erkek kitlesi var. Kadın sözüne karşılık bir erkeğin sözünü daha önceleyen erkek siyasetçiler var" (Katılımcı 2).

"Erkek siyasetçiler siyasette kadını fazla istemiyorlar. Aslında siyasetin verdiği gücü kadınlarla paylaşmak istemiyorlar. Bir de erkek egemenliğinde bir siyasi arena oluşturulmuş durumda, kahvehanelerde otel lobilerinde erkek dilinin kullanıldığı bir siyaseti değiştirmek istemiyorlar" (Katılımcı 4).

"Kadınları arkalarına almasaydı, kadınlar sahalara çıkıp bu kadar çalışmasaydı bu başarıyı elde edemezdi diye düşünüyorum ve arka planda kadınlar siyaset içerisinde çok çalışıyorlar ama erkekler ön plandadır. Kadınları biraz geleneksel, toplumsal olarak önceden belirlenmiş roller içerisinde sokmaya çalışıyorlar. Cinsiyet rolleri etkili oluyor" (Katılımcı 15).

Katılımcıların gözlemleri, kadınların siyasette karşılaştıkları cinsiyet temelli ayrımcılık ve stereotiplerin çeşitli yönlerini kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır.

4.2.1.2. Tarihsel ve Kültürel Faktörler

Katılımcılar tarafından erkek egemenliğinin tarihsel ve kültürel kökenlerine dikkat çekildiği görülmektedir. Siyasal arenadaki erkek egemenliğinin, tarihsel olarak özel mülkiyetin ortaya çıkışı ve toplumsal yaşamın erkekler tarafından belirlenmesi süreciyle bağlantılı olduğu belirtilmektedir. Ataerkil kültürün, tarih boyunca siyasal katılımı daha çok erkeklere yüklediği, erkeklerin fiziksel ve ruhsal olarak daha dayanıklı ve liderlik için daha uygun olduğunu savunarak erkeklerin siyasal arenada daha başarılı olacağı algısını pekiştirdiği ifade edilmektedir. Ayrıca katılımcılar, ataerkil kültürün kadınların siyasal ve kamusal alanlarda başarılı olamayacağı yönündeki inancı nesiller boyunca aktardığını, kadınların kendi cinsiyetlerine yönelik düşük beklentilerini içselleştirdiğini ve siyasete katılımlarını olumsuz yönde etkilediğini kabul etmektedir. Katılımcılara göre Türkiye'deki seçim sistemi kadınların siyaset yapmasını doğrudan zorlaştırmasa da bir diğer ifade ile sistem tarafsız olsa da toplumun kültürel yapısı, kadınların siyasal katılımını zorlaştırır niteliktedir. Bu görüşlere göre ataerkil anlayış, kadınların siyasal alanda ilerlemelerini ve başarılı olmalarını engellemektedir. Bu söylemler, kültürel ve tarihsel faktörlerin, siyasette cinsiyet eşitsizliğini destekleyen bir zemin oluşturduğunu göstermektedir.

"Ataerkil toplum yapımız kültür ve geleneklerimiz daha ziyade bu görevi erkeğe yüklemiştir fiziksel ve ruhsal anlamda da daha dayanıklı olduğundan erkek liderlerin daha başarılı olacağını düşünüyorum" (Katılımcı 5).

"Toplum yapısı önemlidir bu konuda ataerkil bir toplum yapısına, kültür ve geleneklerine sahip bir toplum olduğumuzdan bunun kadının siyasete katılımına olumsuz etkisi olduğunu düşünüyorum" (Katılımcı 7).

"Siyasi arenadaki erkek egemenliğinin kökleri tarihsel olarak artık ürünün ortaya çıkması ile birlikte özel mülkiyetin toplumsal yaşamı belirlemesine kadar geriye gidilerek, siyasal ve kültürel yaşamın sistemin ihtiyaçları doğrultusunda üretilmesiyle doğrudan bağlantılıdır. Bugün

ekonomik ve siyasal toplumsal alanda güç erkeğin elindedir. Kadın toplumsal yaşamın üretiminde (ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel) rol aldıkça eril zihniyeti ve temsilcilerini geriletecektir" (Katılımcı 8).

"Ataerkil bir toplumdayız. Ataerkil bir toplum olduğu için her şeyi erkek yapar anlayışı var. Şu anda babaannelerimize anneannelerimize gidin onlar bile ya "Bir kadın olabilecek mi?" kendileri kadın olmalarına rağmen "kadın başarabilecek mi?" şeklinde düşünüyorlar. Geleneksel bakış açısı bu şekildedir" (Katılımcı 11).

4.2.1.3. Toplumsal Norm, Yargı ve Baskılar

Katılımcıların toplumsal yargı, kural ya da baskıların, kadınların siyasete ilgi göstermelerini ya da bu alana girmeye çekinmelerine neden olduğunu belirttikleri görülmektedir. Buna göre ataerkil normlar ya da toplumda yaygın olan 'siyaset erkek işidir' algısı, kadınların siyasal katılım ve temsilini zorlaştırmaktadır. Ayrıca katılımcılar, kadınların siyasette karşılaştıkları toplumsal ve ahlaki baskıları vurgulamaktadırlar. Onlara göre kadınlar toplumsal normlar gereği her hareketlerine dikkat etmek zorundadırlar. Özellikle küçük şehirlerde ve kırsal kesimde, kadınların erkek egemen ortamlara girmesi yadırganmakta ve bu durum, kadınların siyasal faaliyetlerini kısıtlamakta gözükmektedir. Kadınların, kahvehaneler gibi mekanlara girmesi ya da sanayide tek başına görüşmeler yapması toplum tarafından çok benimsenmemekte, kadınların siyasette aktif ve etkin olmasını engellemektedir. Katılımcılara göre erkek egemenliği, kadınların siyasal arenada daha az yer bulmalarına ve toplumsal rollerinin dar bir alana sıkıştırılmasına neden olmaktadır. Özellikle kadınların toplumsal olarak belirlenmiş geleneksel roller (çocuk bakımı, yemek yapımı) çerçevesinde kalmaya zorlandığı hatta geleneksel rollere ilişkin bu kalıpların siyasal alanda da sürdürülerek erkekler tarafından kadınların geri planda çalışmalarının istendiği ya da beklendiği ifade edilmektedir. Kadınların siyasette yer alması, toplumun kabul ettiği ve alışık olduğu normların dışına çıkmak anlamına geldiği için, bu durum kadınlar üzerinde ek bir baskı oluşturmakta gözükmektedir. Bu söylemler, toplumun cinsiyet eşitliği konusunda daha ileri adımlar atması gerektiğini ve kadınların toplumsal yaşamda ve siyasette daha aktif ve eşit bir şekilde yer alması gerektiğini vurgulamaktadır. Katılımcılar siyasal alandaki cinsiyet eşitsizliğinin, sadece yasal düzenlemelerle değil, aynı zamanda toplumsal zihniyette köklü değişiklikler gerektirdiğini de belirtmektedirler.

"Kadınlar siyasete karşı ilgisiz, siyasete girmeye çekiniyorlar. Bunun nedeni çevresel ve toplumsal yargılar ve baskılar diye düşünüyorum. Biliyorsunuz ataerkil bir toplumda siyasetçiler erkeklerden oluşuyor. Hiç kimse eşinin, kardeşinin, o kadar çok erkeğin olduğu bir yerde siyaset yapmasını istemiyor. Partilerdeki yöneticilik yapan tüm kadınlar hepsi aynı sıkıntıdan bahsediyor. Kimisinin eşi istemiyor, kimisinin annesi kiminin babası karşı çıkıyor. Toplumsal ve kültürel yapı kadının siyasete girmesinin önündeki en büyük engeldir" (Katılımcı 2).

"Şimdi toplumumuzda şöyle bir zor bir durum var. Siyaset içinde bir kadın yer aldığı zaman her şeye dikkat etmesi lazım. Kadın üzerindeki toplumsal ahlaki kurallar kadının daha çok dikkat etmesini gerektiriyor. Özellikle büyük şehirler dışında Çorum gibi küçük illerde kadınların her ortama girmesi çok zor, mesela bir erkek kahvesine gidip orada oturup bir kahve içmek yadırganıyor. Sanayiye gidip tek başına görüşmeler yapmak çok zor, küçük şehirlerde halk kadın siyasetçiye alışkın olmadığı için yadırganıyor" (Katılımcı 3).

"Bazen şunu şöyle söylüyorum işte erkekler kadın işte hep erkekler ben ön planda olayım isterler siyasette kadın gitsin elinde işte çocuğuna baksın yemeğini yapsın akşam da evde beni beklesin. Bu zihniyetteki erkeklerle de mücadele ediyor kadınlar. Böyle olunca da ne oluyor işte denge bozuluyor" (Katılımcı 9)

"Toplumun bize dayattığı ve öğrettiği birtakım kalıplar var. Kadın daha çok evinde oturur şu işleri yapar diye tanımladığı roller var. Bunu zaten aşmak belli bir zaman alıyor parti içerisinde olsan da erkekler sizi daha geri planda çalıştırmayı istiyor" (Katılımcı 10).

4.2.2. Ekonomik Engeller

Katılımcılar, kadınların siyasete katılımında karşılaştıkları bir diğer engel olarak ekonomik zorlukları vurgulamaktadırlar. Onlara göre siyasete adaylık için gereken

masrafların karşılanması, kadınların ekonomik bağımsızlığının sınırlı olduğu durumlarda büyük bir engel oluşturabilmektedir. Kadınların ekonomik özgürlüklerinin olmaması ya da kısıtlı olması, siyasete katılımlarını ya da siyasi kariyer yapmalarını güçleştirmektedir. Bununla birlikte kadınlar ekonomik olarak bağımsız olsalar bile adaylık için gerekli olan harcamalar, kadının kendi ailesi veya eşi tarafından boşa yapılan bir masraf olarak görülebilmekte, kadınların siyasete aday olmalarını engelleyebilmektedir. Ayrıca partilerin, kadın adayları desteklemekte yetersiz kaldığı noktada, kadınlar siyasete ilgi göstermekte tereddüt de edebilmektedir. Partilerin, kadın adaylara yönelik tutumları ve sağladıkları destek, kadınların siyasette varlık gösterebilmeleri için önemli kabul edilmektedir. Katılımcılar, maddi kaynaklar olmadan siyasi kampanyaların yürütülmesinin ya da toplumda etkili bir figür olarak gündeme gelmesinin mümkün olmadığını ifade etmektedirler.

"Kadının siyasete girmesindeki engellerden bir de kadınların ekonomik durumudur. Örneğin seçim döneminde aday oluyorsan bireysel olarak harcamaların oluyor, afiş bastırıyorsun reklam yaptırıyorsun, yol masrafları hangi parti olursa olsun kendi seçim çalışmalarındaki masrafları kendin karşılıyorsun. Bu masraflar erkekler için de geçerli ancak kadının yeterli ekonomik durumu olsa da bu masrafların kendi siyasi çalışmalarında harcanması kadının kocası veya ailesi tarafından anlamlı bulunmayabiliyor. Çünkü boşa yapılan bir masraf olarak bakılıyor kadınlar seçilemeyecek yerlerden aday gösterildiği için. Kadınların eğitim durumuna bağlı olarak istihdam olanakları da sınırlı olduğundan, siyaset yapmak için gerek ekonomik bağımsızlıkları daha sınırlı olabiliyor" (Katılımcı 1).

"Ekonomik nedenlerden dolayı kadınlarımız siyasete yeteri kadar ilgi göstermemektedirler" (Katılımcı 7).

"Ekonomik özgürlüğü olmayan kazanınca siyaseti gelişmesi çok zor, sözü geçen bir insan olmak lazım ya çevren ya paran çok olacak; ama paran yokken çok zor oluyor mesela benim ofisime affedersen bir dilenci gelse ona versem diğerine vermesem olmuyor onlar birbirini duyuyor yani ona yardım vermişsin bana vermemişsin oluyor. En basitinden gazeteye haber yaptırmak için paran gerekiyor ve sen kendi başına konuşan yazmayacak tabii o da olmuyor" (Katılımcı 14).

"Siyasi partilerin kadına bakış açıları önemlilik arz eder bunun ötesinde tabii ki toplumsal kültür buna müsaade ettiği sürece ayrıca kadının mesleği kariyeri ve ekonomik durumu da bir etken olarak kabul edilebilir (Katılımcı 7)."

4.2.3. Eğitim Durumu

Katılımcılar, kadınların siyasete katılımını etkileyen önemli faktörlerden bir diğerinin de eğitim düzeyi olduğunu belirtmektedirler. Eğitim eksikliğinin, kadınların siyasette aktif rol almalarını engellediği ve karar mekanizmalarında yer almalarını zorlaştırdığı ifade edilmektedir. Katılımcılar, eğitimin sadece formel eğitimle sınırlı olmadığını, bireylerin kendilerini sürekli olarak geliştirmesi ve bilgi birikimini arttırması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Eğitimin, kadınların kendilerini ifade edebilmeleri, haklarını bilmeleri ve siyasi arenada daha fazla söz sahibi olabilmeleri açısından önemli ve gerekli kabul edildiği görülmektedir. Ayrıca, eğitimin kadınlara ekonomik bağımsızlık kazandırdığı, ekonomik bağımsızlığın ise kadınların siyasi hayatta daha özgür ve etkili olmalarını sağladığı ifade edilmektedir. Bu söylemler, ekonomik bağımsızlık ve eğitimin kadınların siyasal temsilinde birbirlerini tamamlayan önemli unsurlar olduğunu vurgulanmaktadır.

"Bence eğitim her şey eğitimden geçiyor eğitim olmadığı yerde hiçbir şeyi değiştiremezsin. Bence bu yani eğitim olmadan yani bir hiçbir şeyi değiştiremezsiniz ben öyle düşünüyorum. Normalde hani eğitim derken peki sen çok yüksek lisans ve eğitim mi aldım hayır; ama ben kendimi geliştirdim hiçbir zaman yani bırakmadım yarı bırakmış olduğum şeyleri tamamlamayı çok seviyorum yani şimdi eşinin iznini almadan oy kullanamayan bir kadın ya da istediği yere gidemeyen bir kadını nasıl partide yönetimlere sokacağım bu eğitimidir yani bence bir de ekonomik bağımsızlığı ve eğitim seviyesi yükselmeden bunların hiçbirini değiştiremezsiniz" (Katılımcı 13).

"Çok zeki çocuklarımız var; ama anne baba eğitim için onların yolunu açmadıktan sonra büyük şeyler, bir şey olmuyor ama artık eğitimin de bir şey getirdiği neredeyse görülmedi. İlkokul mezunu meclise girerse eğitiminde çok önemli olmadığını düşünen bir nesil yetişiyor ve

önemsemiyor. Özellikle siyasette maddiyatla beraber eğitim de önemli hale geliyor” (Katılımcı 15).

4.2.4. Kadınlarda Özgüven Eksiliği

Katılımcıların belirttiği görüşlere göre, kadınların siyasetteki temsiliyetinde önemli bir faktör olan özgüven eksikliği, kadınları siyasete katılmaktan alıkoyan bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınlar arasında, toplumun kendilerini kabul etmeyeceği ve siyasetin bir erkek işi olduğu gibi önyargılar ve endişeler yaygın olarak görülmektedir. Ancak katılımcılar, kadınların aslında siyasetteki yetkinliklerinin ve potansiyellerinin yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Siyasete girmek için kadınların kendilerine olan güvenlerini bulmaları gerektiği ve bu güvenin kazanılmasıyla siyasi alanda daha etkin olabilecekleri ifade edilmektedir. Ayrıca, Türkiye’de kadınların siyasete cesurca adım atmaları, aday olma konusunda daha fazla mücadele göstermeleri ve bu konuda siyasi partiler kadar toplumun da destekleyici bir ortam oluşturması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Bu söylemler, kadınların siyasi alanda daha fazla yer alabilmeleri için özgüvenlerini artırmaya yönelik çabaların ve cesaretlendirici adımların önemli olduğunu göstermektedir.

“Bir de kadınların öğrenilmiş çaresizlikleri var tabi “zaten kadını seçmezler” gibi öğrenilmiş bir çaresizlik de var. Çünkü siyaset toplumda bir erkek işi olarak kabul görüyor. Kadınlar seçilme hakkının kadınında hakkı olduğunun bilincine yeteri kadar varmamış gibi. Bunu bir hak olarak görmüyorlar” (Katılımcı 1).

“Kadın yönetme anlamında bence daha donanımlı, bir yeri toparlama, bir düzene sokma anlamında çok yönlü düşünüp daha kolektif şeyler yapabiliyoruz. O anlamda aslında erkeğe göre yetkinlik olarak kadının daha fazla özelliği var. Siyasette belli dar kalıplar ve önyargıları bir kenara bırakmak lazım. Siyaset masaya vurmak, otorite kurmak, bağırarak değildir; ama öz güven noktasında kadınlarda özgüven eksikliği var, bu kadınları siyasetten itiyor” (Katılımcı 10).

“Bence asıl engel kadının özgüvensiz olmasıdır. Kadınlığımızın çoğunda özgüven olmadığı için toplum beni kabul etmez bu erkek işidir diye bir ön yargı oluşmuş durumda. Bu ön yargı sadece erkeklerde yok kadınlarda da var. Kadın özgüvenini bulursa her alanda var olan kadın neden siyasette olmasın. Toplumdan ziyade kadınların kendine olan öz güvensizliği en büyük engeldir” (Katılımcı 9).

“Aslında siyaset biraz özgüvenle alakalıdır. Biraz kadının karakterinin oturmasıyla alakalı yani siyasete girdiyse bir kez karakterinizin oturması özgüveni olması gerekiyor” (Katılımcı 12).

“Kadınların da aslında bu noktada yeterince cesur davranmadıklarını da düşünüyorum. Kadınların siyaset için şöyle bir beklentileri var o zemin oluşsun, ortam oluşsun, önüme gelsin. Yani o mücadele edici ruh bence Türk toplumunda kadınlarda bir tık daha geride” (Katılımcı 15).

4.2.5. Aile Sorumlulukları

Katılımcılar, kadınların siyasete katılımını sınırlayan önemli engellerden birinin de aile sorumlulukları olduğunu vurgulamaktadır. Toplumun kadınlara annelik rolünü öncelikli olarak biçmesi, kadınların siyasete girmesini zorlaştıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınların siyasete atıldığında, çocuklarına yeterince vakit ayıramayacakları, annelik rolünü eksik yerine getirecekleri gibi toplumsal algılarla karşılaşmaları, onları siyasete katılmaktan alıkoyan bir etken olarak belirtilmektedir. Bunun yanı sıra, kadınların ev, iş ve çocuk sorumluluklarıyla birlikte siyasete girmelerinin ağır bir yük oluşturduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, kadınların siyasetteki rekabet ortamını ve çekişmeleri kaldıramayacakları düşüncesi, onların siyasete karşı ilgisiz olmalarına neden olmaktadır. Katılımcılar, kadınların siyasete katılabilmesi için eşlerinin ve ailelerinin desteğinin önemli olduğunu belirtmektedirler. Ancak, ataerkil bir toplum yapısı içinde, eşlerin kadınların siyasete katılmasına sıcak bakmamasının ve hatta engel olmasının yaygın olduğu ifade edilmektedir. Bu durum, kadınların siyasette yer almasını zorlaştıran bir diğer engel olarak öne çıkmaktadır. Sonuç olarak, kadınların siyasete katılımını desteklemek ve önündeki engelleri aşmak için toplumsal bilincin geliştirilmesi ve aile içindeki tutumların değişmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

"Bir de kadının annelik sorumluluğu kadının siyasete girmesinde önemli bir engel olarak görülüyor. Toplumun kadına biçtiği öncelikli rol annelik. Siyasete girdiğimde özellikle kadınlar bana çocuklarıma yazık ettiğimi, onları annesiz bıraktığımı söyleyerek yargıdadılar. Hem cinslerin tarafından yargılanmak seni vicdanen daha da üzüyor. Siyasete katılımınız size biçilen birinci derecedeki annelik rolünüzü yapamayacağınızı çocuklarınızı yetiştiremeyeceğinizi empoze ediyor. Toplumsal algılar kadını bir seçim yapmak zorunda bırakıyor. Bu toplumsal roller bize öğretilmiş ama bu rollerden çıkmak gerekiyor. Kadın dediğin böyle olur erkek dediğin böyle olur gibi cinsiyetçi cümleleri artık bırakmalıyız" (Katılımcı 1).

"Kadınlar siyasette geri planda çünkü ev sorumlulukları çocuk sorumlulukları iş sorumlulukları yanında siyasete girmeleri çok büyük bir yük. Kadınlar daha kırılabilir daha duygusal olduklarından siyasetteki rekabet oyunlarını, çekişmeleri, kavgaları kaldıramayabiliyor. Bu nedenle siyasete karşı ilgisiz oluyorlar" (Katılımcı 4).

"Siyasette bir kadının yer alması için eşin desteği olması şart. Türkiye şartlarında biz biraz daha ataerkil bir toplumuz. Bir erkeğin siyasete girdiği zaman eşini desteklememesi onun için eksi bir durum değil. Her türlü siyasetin içerisinde yer alır. Ama kadın siyasette yer alması için eşini desteklememesi tamamen o evliliğin bitişine sebebiyet verecektir. Ya da başarılı olamamasına sebebiyet verecektir ve yapamayacaktır" (Katılımcı 3).

"Bir kadının siyasette olabilmesi için bir kere eşinin desteği yoksa olamıyor. Bir erkeğin karısı siyaset yapmasını istemese bile o erkek yapabiliyor ama bir kadının eğer eşi siyaset hayır yapamazsın olamaz bilmem ne dediği o anda o orada kalıyor. Birinci engel bence eşler yani arkasında eşinin, ailesinin durması gerekiyor" (Katılımcı 11).

4.2.6. Eril Siyasetin ve Siyasetçilerin Kadın Temsiline Bakışı

Katılımcılar, eril model siyasetin ve siyasetçilerin, kadınların siyasette ilerlemelerini engelleyen bir tutum sergilediklerine ilişkin görüşlerini dile getirmektedirler. Bazı katılımcılar, eril model siyasette kadınların ilerlemelerinin alt kademeler tarafından desteklendiğini ancak üst kademelere çıkıldıkça bu desteğin azaldığını düşünmektedirler. Diğerleri ise kadınların siyaset sahnesinde gerçek bir güç olarak değil, seçmenle iletişimde etkili araçlar olarak görüldüklerini ve bu yönde kullanıldıklarını ifade etmektedir. Ayrıca katılımcılar, erkek siyasetçilerin kadınları siyasi arenada gerçekten desteklemediklerini sadece görünürde destek verir gibi yaptıklarını ve bu desteğin samimi olmadığını belirtmektedirler. Bu yorumlar, siyasette kadın temsiline ve kadın siyasetçilere yönelik algının eleştirel bir şekilde incelenmesini sağlayarak kadınların siyaset sahnesindeki ilerlemelerinin önündeki zorluklara dikkat çekmektedir.

"Kadını siyasette neden istiyorlar siyasi partiler; çünkü bir eve daha rahat girebilmek için aslında seçmenle diyalog kurabilen en yakın en verimli çalışma yapabilen kadınlardır. Bu noktada sanki onları bir yere taşıyan bir öge gibi bizi kullanıyorlar. Bu algıyı kırmak çok zaman alacak gibi. İşte onları kırıp yere gelmek ancak bu kadar oluyor" (Katılımcı 10).

"Erkek siyasetçiler şöyle karşınıza geçtiğinizde sizi gerçekten destekler gibi görünüp aslında arkadan desteklemiyorlar. Yani ben onu hissettim, kadının bir yere gelmesini aslında istemiyorlar" (Katılımcı 11).

"Kadın hareketinin mücadelesinin yarattığı etki kısmen belirleyici olsa da partilerin eril zihniyeti, toplumsal baskı eşit temsiline önündeki engellerden biridir" (Katılımcı 8).

"Bence kadınların siyasi temsilini yukarıda desteklenmiyor yani sahada çalışmayı alt kademelerde çalışırken çok büyük bir destek var ya siz çok iyisiniz çok hoşsunuz; yukarıya gelince bitiyor olay. Aslında orada da erkek izin verirse kadın diğer kadını alıp yukarıya çıkartabiliyor" (Katılımcı 12).

Bununla birlikte katılımcılar, kadınların siyasette var olma mücadelesinde karşılaştıkları cinsiyetçi ön yargıları, söylemlerin ve engellemelerin erkeklerin rekabet korkusundan kaynaklandığını, erkeklerin, kadınların siyasetteki potansiyelini tehdit olarak algıladığını ifade etmektedirler. Erkeklerin, kendilerinden daha yetenekli olabilecekleri düşüncesiyle kadınları rakip olarak görmeleri ve onların ön plana çıkmasını engellemeleri ya da bu yönde tutumlar geliştirdikleri belirtilmektedir. Ayrıca, kadınların siyasette başarılı olmaları durumunda bile erkekler tarafından geri çekilmeye

çalışıldıkları ve başarılarının gölgelenmesi için çeşitli bahaneler uydurulduğu ifade edilmektedir. Bu söylemler, kadınların erkekler tarafından potansiyel rakip olarak görüldüklerini ve siyasette kendi iktidarlarını korumak adına kadınların yükselmesini engellemeye çalıştıklarını göstermektedir.

"Erkek hakimiyeti altında olan siyasi temsilde erkekler çok kadın istemiyorlar. Erkeklerin siyasette oluşturduğu sohbet ortamları, tarzı, dili kadınların olduğu ortamlarda değişiyor. Bu yüzden belki erkekler bu kurdukları siyasi ortamın bozulmasını istemedikleri için kadın istemiyor" (Katılımcı 1)

"Erkeklerin kadınları siyasette istememesi rekabetle ilgili aslında. Bence erkekler belki de kadınların bu işi kendilerinden daha iyi yapacağına bir şekilde inanıyorlar. Bunu dile getiremeseler de bu yüzden birtakım bahanelerle önlerini kesmeye çalışıyorlar" (Katılımcı 5).

"Erkek siyasetçiler bu kadar ön planda olunca kadınlardan korkuyorlar. Rakip olarak gördükleri içinde seni nasıl geri çekelim diye çok uğraş veriyorlar. Bizim erkeklerimiz de işte 8 Mart'ta, anneler gününde kadınları hep böyle bir göklere çıkartırlar. Ama sadece dilde çıkartırlar. Eğer kadın gerçekten bir yerlere başarılı bir şekilde ilerliyorsa orada hemen dur derler. Sözde kadın hakları. Hep sözde kalır. Asla kadın siyasette başarı olsun istemiyorlar. Çünkü hakimiyet kurdukları siyaset alanında kadını rakip olarak istemiyorlar" (Katılımcı 9).

"Aktif siyasetle uğraşıyorum kadın eğer başarılı ve akıllıysa erkeklerin hepsi ona saldırıyor, istemiyor. Maalesef yani bir tarafa atılıyor hemen o kadınlar önü kesiliyor" (Katılımcı 13).

4.2.7. Seçim Sisteminin ve Kota sisteminin Kadın Temsiline Etkisi

Katılımcılar, Türkiye'deki seçim sisteminin ve kota uygulamalarının kadın temsilindeki etkileri üzerine çeşitli düşüncelerini paylaşmaktadırlar. Katılımcılar, mevcut seçim sisteminin kadınların daha fazla temsiliyi teşvik etmek açısından yetersiz olduğunu belirtmektedirler. Ayrıca birçok katılımcı, kota sisteminin uygulamada yetersiz kaldığını, kadınların siyasi temsiliyeti artırma amacını gerçekleştirmediğini ifade etmektedir. Katılımcılara göre kadın adaylar genellikle seçilme şansı düşük olan sıralara yerleştirilirlerken kota sistemi sadece sayısal bir gösterişe dönüştürülüyor. Kota sistemi kadın temsiliyi artırmada bir adım olarak kabul edilse de kotanın sadece sayısal değil, niteliksel olarak da etkili olması gerektiği vurgulanmaktadır.

"Seçim sistemi genel olarak sorunludur. Kadınların daha fazla seçilmesinin yolu Kadınların buldukları partilerde eşit temsiliyet hakkı için mücadele etmeleri ve bu hakkı kazanmalarıyla mümkün olacaktır" (Katılımcı 8).

"Yani şöyle bir şey var. Kadınların genelde temsil gücünün yüksek olması isteniyor ama seçim sistemi içerisinde buna imkân tanıdığına çok fazla inanmıyorum" (Katılımcı 2).

Katılımcılar, cinsiyet kotasının parti tüzüklerine eklenmesine rağmen, seçim kampanyalarında ve söylemlerde öne çıkarılan kadınların aday listelerinde genellikle en alt sıralara yerleştirildiğini belirtmektedirler. Bu durum, kota sisteminin amacına ulaşmadığını göstermektedir. Diğer bir katılımcı, uygulanan kota sisteminin sembolik olduğunu ve gerçek eşitlikçi bir yaklaşımın olmadığını ifade etmektedir. Türkiye'deki siyasetin genellikle erkek egemen olduğunu ve kadınların konumlarının sembolik olduğunu düşündüğünü belirtmektedir. Bir başka katılımcı, partilerin kota koyduğunu ancak kadın adayların genellikle seçilme şansı düşük olan yerlere yerleştirildiğini, böylece kota sisteminin sadece göstermelik olduğunu vurgulamaktadır. Diğer bir katılımcı ise, kota sisteminin temsil sayısını artırdığını ve bu düzenlemelere uyulması gerektiğini, ancak kadınların hala az temsil edildiğini belirtmektedir.

"Cinsiyet kotasının parti tüzüklerine konuldu belki ama seçim kampanyalarında ve söylemlerde ön planda tutulan kadınlar, aday listelerinde en alt sıralara konulmaktadır. Kota sistemi maalesef amacına ulaşmış sayılmaz. Yani ciddi manada az. Yönetim kuruluda aday göstermede parti başkanının yetkisinde" (Katılımcı 4).

"Uygulanan kota sistemi biraz sembolik oluyor. Eşitlikçi yaklaşım göstermek adına uygulanan kota sistemi reelde gerçekleşmiyor. Kadınların şu anki Türkiye'deki konumlarının tamamen sembolik olduğunu düşünüyorum. Çünkü biraz daha erkek egemen bir siyaset yapısı içerisindeyiz. Kadın siyasette sembolik, çiçek gibi yani. Olsun hadi fotoğraf karesinde mesela"

kabine açıklanırken ben öyle hissettim yani. Neden sadece Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı kadın diye sorguluyorum” (Katılımcı 3).

“Partiler kota koyuyor, kota koydukları zaman şu oluyor: mecburiyetten o kadını oraya koyuyorlar, %25 kotası varsa bir milletvekilliği adaylığı olacak 4 tane aday koyacaklarsa kadın aday 4. sıraya koyuluyor. Yani sadece göstermelik o kotalar, temsil yok kesinlikle yok yani. Ben buna inanmıyorum” (Katılımcı 11).

“Baktığımızda mesela partimizde %17 gibi bir oranla kadınlar temsil ediliyor. Bu da kota zorunluluğu olduğundan. Kota aslında daha yüksek ama kadınlar seçilmeyecek yerlere konularak görünürde bir kota doldurma görüntüsü veriliyor. Kota öylesine sayısal olarak şişiriliyor ancak seçimlerde kadın adaylar seçilme şansı çok düşük olan yerlerde aday gösterildiği için kadınlar çok az temsil ediliyor” (Katılımcı 1).

“Kota sisteminde tabii ki etkili oluyor temsil sayısının artmasını da bu tarz düzenlemelerin de olması gerekiyor tüzük değişikliklerinin belki iyi hatırlattınız daha önce böyle bir oran da yoktu şimdi buna da partiler uymak zorunda kaldığı için en azından işte bir liste yapacaksa aday listesi işte diyor ki %30 beşi en azından hani kadın gösteri gösterelim kendi tüzüğümüzde de uyuyalım diye bu da bir yaptırım oluyor” (Katılımcı 10).

4.3.Kadınların Siyasal Temsilde Rolü

Katılımcılar, kadınların siyasal temsilde yaşadıkları tüm engellere rağmen toplumun kadın siyasetçilere ve kadın liderlere bakış açısının olumlu yönde geliştiğini de ifade ettikleri görülmektedir. Onlara göre bu olumlu gelişmelerin temelinde, kadınların siyasetin sert dilini yumuşatmaları, ikna kabiliyetlerinin yüksek olması ve siyaset arenasında daha güvenilir figürler olarak kabul edilmeleri yatmaktadır. Geleneksel cinsiyet rollerinin yerini, kadınların yaptıkları işler ve getirdikleri yeniliklerin aldığı ifade edilmektedir. Ayrıca kadın siyasetçilerin toplumsal sorunlara karşı daha duyarlı yaklaşımları karşısından siyasette kadın bakış açısının her geçen gün daha da önem kazandığı da belirtilmektedir.

“Toplumun kadın liderlere bakış açısı bence olumlu yönde geliyor. Bazı amcalarım var, onlar hala kadınları lider olarak görmüyor kabul etmiyor. Ama bir kesim de var ki genç nesil onlar cinsiyet olarak değil yaptığı işlerle, yaptığı yeniliklerle değerlendiriyor. Ülkesine ne getirmiş ya da bulunduğu pozisyonda ne katmış o şekilde bakan yeni bir var. Yeni nesil gençlik aslında cinsiyetçi yaklaşıma sahip değil” (Katılımcı 2).

“Kadın siyasetin bu sert yapısını yumuşatan, sert dilini yumuşatan bir etki yaratıyor. Kadına olan güven daha fazla bence bu yüzden bize kapılar daha kolay açılıyor. Daha fazla güven duyuluyor. İkna kabiliyeti kadınların daha yüksek ” (Katılımcı 1).

“Cinsiyet rollerini bir tarafa bıraktığımızda sadece meslek olarak baktığımızda bir erkek mesleği demek mümkün değil, gerçekten ülkemizde güzel örnekler de var. Kadınlarımız bunu Antep’te başardılar Aydın’da başardılar. Bu son dönem için bakarsak birçok kadın adayımız da hani başarılı bir sonuç olarak şimdi görevine başlayacaklar da var. Toplum seçti demek ki gerçekten toplum kadınların başarabileceğine inandı. Kadınlar da bu işin altından kalkabiliyorlarmış” (Katılımcı 10).

“Toplum aslında kadının siyasete katılımına çok kötü bakmıyor emin olun. Ben 20 yıldır işin içinde olduğum için böyle söylüyorum. Kadın veya erkek halka dokunabilirse onları kucaklayabilirse toplum da kadını kucaklıyor. Kadın özgüvenle bu işi sahiplendiğinde toplum öyle güzel kabul ediyor ki. Ben kendimden örnek vereyim. Kahveye kadın gider mi Çorum gibi bir yerde ben her kahveye gidiyorum oturuyorum. Rahatsız oluyor muyum ya da rahatsız oluyorlar mı asla. Asla rahatsız oluyorum. Üstelik ben gittiğimde çok mutlu oluyorlar. Öyle alıştılar ki hiç yadırgamıyorlar. Önceleri herkes şöyle bir bakıyorlardı ama artık benimsediler. Topluma güzel dokunursan o da sana güzel karşılık veriyor, seçildikten sonra da herkes evet kadın eli değmeliymiş siyasete kadın olmalıymış dediler” (Katılımcı 9).

“Kadın siyasetçiye toplumsal bakış açısı eskiye oranla olumlu yönde gelişmektedir. Özellikle kadınların mecliste toplumsal sorunları dile getirişteki güçlü duruşları. Daha samimi, daha kadın eksensel tutumları ki bu siyasal duruşları ile alakalıdır. Salt kadın olmak değil söz konusu olun kadın bakış açısıyla siyaset yapmak önemlidir. Öte yandan kadın cinayetlerine, kadına yönelik şiddete

karşı mücadele ederken, doğayı, ezilenleri ve tüm ötekileştirilenlerin hakları için mücadele eden ve bedel ödemekten korkmayan kadınlar taktir ediliyor” (Katılımcı 8).

Katılımcıların siyasetin cinsiyet rolleri ve algılarıyla ilgili farklı görüşlerini değerlendirdiği gözlemlenmektedir. Siyasetin değişken doğası ve zaman zaman kadınların dışlanabildiği durumlar vurgulanırken, diğer taraftan siyasi temsilde erkeklerin hakimiyeti ve kadınların eksikliği konusu üzerinde derinlemesine düşünülmektedir. Bu bağlamda, siyasetin genel olarak erkek egemen bir alan olarak algılandığına dair bir kanı öne çıkarken, toplumun kadın siyasetçilere olumlu bakıp desteklediği düşüncesi de dile getirilmektedir.

Bu söylemler, özellikle de 2024 yerel yönetim seçim sonuçları değerlendirildiğinde kadınların siyasetteki rolünün ve temsil oranının arttığı, dolayısıyla toplum tarafından daha fazla kabul görmekte oldukları söylenebilmektedir. Ancak bu süreç hala tamamlanmamış olup, kadınların karşılaştığı engellerin aşılması noktasında daha fazla farkındalık ve destek gerektiği görülmektedir.

4.4. Kadınların Siyasal Temsilini Artırmak için Sorumlulukları Olan Aktörler

Kadınların siyasal temsilini artırmak, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve demokratik süreçlerin daha kapsayıcı olması açısından önemlidir. Katılımcıların bu hedeflere ulaşmak için sorumlulukları olan aktörleri, sivil toplum kuruluşları ve kadın örgütleri, siyasi partiler, devlet ve hükümet ile medya kapsamında değerlendirdikleri görülmektedir. Ayrıca katılımcıların bu aktörlerin süreçte daha etkin bir rol üstlenmeleri adına, aktörler arası iş birliği ve ortaklık eksikliğinin giderilmesi gerektiğini vurguladıkları görülmektedir.

4.4.1. Sivil Toplum Kuruluşları ve Kadın Örgütleri

Katılımcılar tarafından kadın örgütleri ve sivil toplum kuruluşları, kadınların siyasal temsili ve toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinde kritik bir role sahip görülmektedir. Kadınların yaşadığı sorunları en iyi bilen kadınlar olduğu için, bu tür örgütlenmeler kadınların yaşadıkları dezavantajlı durumları ele alarak çözüm üretebilecek önemli aktörler olarak kabul edilmektedir. Özellikle siyasal temsil, istihdam, eğitim ya da şiddet gibi konularda toplumsal farkındalık yaratmak, kadınların dayanışmasını artırmak ve örgütlenmesini sağlamak için STK'ların önemli bir role sahip oldukları belirtilmektedir. Katılımcılara göre STK'lar ve kadın örgütleri kadın hakları konusunda farkındalık yaratma, kadınlar arasında sosyal ağ oluşturma, eğitim gibi konularda kadınların siyasal temsiline yönelik daha etkili ve kapsamlı stratejilerin geliştirilmesini sağlayabilir. Ancak katılımcılar, STK'ların güçlendirilmesini ve aralarında eksik olduğu görülen iş birliğinin geliştirilmesini vurgulamaktadırlar.

“Şu an Türkiye’de en önemli hareket kadın hareketi ve kadın STK’ları, kadınların sorunlarını dezavantajlı durumları kadınlar yaşıyor ve en iyi kadınlar biliyor. Bu nedenle kadınların örgütlenmeleri tüm dezavantajlı durumlarının eşitlikçi hale getirilmesi için kadın hareketleri en önemli araçlardır. Kadınların istihdama katılımlarını, siyasal temsillerini, eğitim düzeylerini artırmak, kadına yönelik şiddeti azaltmak, birçok sorunu çözmek için en önemli araçlar sivil toplum kuruluşlarıdır” (Katılımcı 1).

“Örgütlenme çok önemli kadınlar olarak birbirimizi sahipleneceğiz, birbirimizi ve destekleyeceğiz ve kurumsal olarak da partiler artık bunu aşmalı, yani bizim önümüzü de açacaklar biraz önce dedim ya seçilir sıradan koymuyorlar seçilir sıralardan kadınlara yer açtıklarında bu toplumun alışacaktır” (Katılımcı 9).

“Siyasette rol model olacak kadın temsilcilerin artırılması gerekiyor. Ben siyasete girdiğimden bu yana şunu çok istiyorum. Kadın siyasetçilerin haklarını koruyacağı bir STK’nın olması gerekiyor. Bir de siyaset tabii biraz sosyal network ve çevre gerektiren de bir meslektir. Kadınların o çevreyi edinebilmesi açısından da belki STK’ların güçlendirilmesi ya da kadın temsili ile ilgili STK’ların bu konuda çalışması çok önemli” (Katılımcı 2).

“İlk önce bence STK’larla başlamak kazım kadınların siyasete katılımı için, yani neyi savundukları, neyin içinde olduklarını bilmeleri lazım, birazcık derneklerle şunlarla bunlarla kadınların kendini geliştirmesi lazım öncelikle o ev ortamından çıkıp tamam çalışan kadınlar daha

çok görüyorlar; ama belki onlar da çalışma hayatından dolayı katılmıyorlar. Evde oturan kadın çoğunu STK'lara yönlendirip, ufkunu genişletmek vizyonunu genişletmek lazım. O zaman bilinçli bir şekilde siyasete yöneleceklerine inanıyorum" (Katılımcı 11).

"Çeşitli kadın kuruluşlarını ve STK'ların varlığı bilinmektedir; ancak bunlar kendi alanlarında çalışma yaparken yeteri kadar iş birliği ve ortaklık yaptıklarını düşünmüyorum bu konuda eksiklerimiz var. Sivil toplum kuruluşlarının kadınların siyasi temsillerinde daha destekleyici olması lazım" (Katılımcı 7).

4.4.2. Siyasi Partiler

Katılımcılara göre siyasi partiler kadınların siyasal temsilini artırmada önemli aktörlerdir. Ancak siyasi partilerin kadın temsiline bakış açısı, partiler arasında farklılık göstermektedir. Bazı partiler kadın kontenjanı bulundurarak kadın temsiline artırmaya çalışırken, diğerleri bu konuda özel bir çaba sarf etmemektedir. Partilerde kota sistemi bulunmasına rağmen, bu kotaların uygulanma şekli ve etkinliği partiden partiye göre değişmektedir. Adaylık sürecinde kadınların sıklıkla seçilmeyecek bölgelerde veya son sıralarda aday gösterildiği ve kotaların etkin bir şekilde kullanılmadığı belirtilmektedir. Bu nedenle seçimlerde aday gösterilen kadınların meclise girememesi ve kadın temsiline eksik kalması gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Partilerin üst düzey yönetimlerinin genellikle erkeklerden oluşması ve bu durumun kadınların siyasette söz sahibi olmasını engellemesi de eleştirilmektedir. Katılımcılar, kişinin liyakatına odaklanması gerektiğini savunurken, demokrasi ve çözüm odaklı siyasetin oluşturulması açısından kadınların siyasette yer almasının önemli olduğunu ve siyasi partilerin bu süreci desteklemeleri gerektiğini vurguladıkları görülmektedir.

"Türkiye de siyasi partilerin bakış açılarına göre değişmektedir bazı partiler kadın kontenjanı bulundurup buna mümkün oldukları kadar riayet etmeye çalışmaktayken bir kısım partilerinde bunun için özel bir çaba sarf etmediğini görüyoruz ancak toplumun her alanında olduğu gibi siyasette de kadın temsilcilerin bulunması gerektiğini düşünüyorum" (Katılımcı 7).

"Kadın temsiline ilişkin partilerde kota sistemi var. Ama bu kotalar partilerin kendi içlerinde koydukları kotalar yani her partide bu kota değişiyor. Milletvekili aday adaylığı için kota sistemi dolduruluyor. Ama adaylık sürecinde bakıyorsunuz partinin aday çıkarmayacağı yerlerde bölgeler de veya son sıralarda kadınlar aday gösteriliyor. Seçilmeyecek yerlerde kadınlar aday olarak koyularak yüksek kotalar dolduruluyormuş gibi yapıyor. Evet biz kadın temsiline yer verdik diyerek "mış" gibi gözüküyorlar ancak maalesef kadınlar seçilmeyecek bölgelerde aday gösterildiği için meclise giremiyorlar. Seçim esnasında gördüğümüz kadın adayları maalesef mecliste göremiyoruz. Bu da sanki kadın adayın başarısızlığı gibi algılanıyor. Oysaki kadının seçimdeki sırasını belirleyen yine erkekler. Erkekler seçen, kadınlar seçilen konumda maalesef. Partilerin üst düzey yönetiminin hemen hemen hepsi erkeklerden oluştuğu için orada da çok büyük erkek egemenliği olduğu için kadınlara yönetimde de söz hakkı verilmiyor. Yönetimde söz hakkı olmayan kadın aday gösteriminde de dezavantajlı durumda oluyor. Kadının siyasette eksik temsili "kadın sorunu" olmaktan öte bir demokrasi sorunudur" (Katılımcı 1).

4.4.3. Devlet ve Hükümet

Katılımcılara göre siyasi temsilde cinsiyet dengesini sağlamak için özel çaba ve yasal düzenlemeler gerekmektedir. Bu denge, belirlenen düzenlemeler ve sosyokültürel faktörlerin etkileşimiyle zamanla oturtulmuş bir dengeyle geliştirilmelidir. Devletin kadınların siyasi adaylıklarını desteklemesi için özel düzenlemeler yapması gerekmektedir. Türkiye'nin nüfusunun yarısının kadın olduğu gerçekliğinden yola çıkarak, kadınların siyaset arenasında desteklenmesi, kanunlar veya yönetmelikler aracılığıyla sağlanmalıdır. Partilerin kadın adayları desteklemek için kota sistemine parti tüzüklerinde yer vermeleri önemlidir, ancak bu yeterli değildir. Kota sistemi genellikle aday adaylık sürecinde kadınlara fırsat sunmakta, ancak aday belirleme süreci genellikle parti başkanının yetkisindedir. Bu nedenle, cinsiyet kotası önemli ancak tek başına yeterli kabul edilmemektedir. Her parti tarafından belirlenen kotaların farklı olması da bir sorun olarak görülmektedir. Bu konuda seçim ve siyasi partiler kanunlarında eşitlikçi bir

yaklaşım benimsenmesi, devletin kota sistemini artırması ve adil bir siyasi temsilin sağlanması gerekliliği belirtilmektedir.

"Siyasi temsil noktasında cinsiyet temellini dengede tutmak için özel bir çaba veya özel yasal düzenlemeler gerekiyor. Denge bu düzenlemeler ve sosyokültürel oluşumun içinde zamanla oturtulmuş dengeyle birlikte gelişmiş olmalıdır" (Katılımcı 6).

"Devlet desteğiyle kadınların adaylıklarını da siyasi düzenlemeleri gerektirir" (Katılımcı 10).

"Şu an Türkiye'nin yarısı kadımsa ben bir kadın olarak kanunla ya da yönetmeliklerle de olsa kadınlar siyaset arenasında desteklenmelidir" (Katılımcı 17).

"Partilerin bu kota sistemine parti tüzüklerinde yer vermeleri hatta kotayı artırmaları önemli ancak yeterli değil. Kota sistemi kadınların sadece aday adaylık sürecinde olmalarına izin veren bir sistem oldu. Çünkü milletvekilliği veya belediye başkanlığı için adaylaştırmak sadece parti başkanının yetkesindedir. Parti başkanı ve yönetim kurulu adayı belirlemektedir. Bu nedenle, çözüm olarak "cinsiyet kotası" önemli ancak yeterli değil ayrıca her partinin belirlediği kota da farklı, bu konuda seçim kanununda ve siyasi partiler kanununda eşitlikçi bir yaklaşımla değişiklik yapılabilir devlet eliyle kota artırılabilir" (Katılımcı 1).

4.4.4. Medya ve İletişim Araçları

Katılımcılar, medyada temsil edilen rol modellerinin çeşitliliğinin önemine vurgu yapmaktadır. Kadınların cesaretlenmesi ve başarılarına inanmaları için daha fazla örnek görmeleri gerektiği ifade edilmektedir. Özellikle genç kadınlar için, kadınların farklı alanlarda başarılı olmalarını görmek, onların da benzer şekilde başarılı olabileceklerine dair bir güven oluşturmaktadır. Bu durum, genç kadınların toplumsal rollerde ve mesleklerde daha fazla yer almalarını teşvik etmektedir. Medyada kadınları temsil edilen başarılı örnekler, gençlerin kendi potansiyellerini keşfetmeleri ve hedeflerine yönelmeleri konusunda önemli bir rol oynamaktadır.

"Temsili noktasında rol modellerinin, kadınları cesaretlendirecek örneklerin medyada daha çoğalması gerekiyor. Bizim için de hani ben de şunu rol model aldım o başardıysa ben de yaparım diye toplumdaki güzel örneklerinde bizi cesaretlendiren temsil noktasında artmasının da etkisi oluyor" (Katılımcı 10).

"Mutlaka rol modeller arttıkça zaten heves de oluyor mesela şimdi sadece kadınlar için değil ama kadınlar için de örnek olur diye söylüyorum genç belediye başkanları çıktı şimdi daha çok genç üye olmaya başladı çünkü rol model gördüler, medyada 27-28 yaşında kadın belediye başkanını görünce bir artış olacaktır" (Katılımcı 14).

4.5. Kadınların Siyasal Temsilini Artırmaya Yönelik Çözümler

Kadınların siyasal temsiliyetini artırmaya yönelik çözümler ele alındığında; ilk olarak, farkındalık ve eğitim kampanyalarının önemi vurgulanmaktadır. Katılımcılar, cinsiyet eşitliği eğitimi ve toplumsal cinsiyet normlarına karşı mücadele eden kampanyaların kadınların siyasi rollerini artırabileceğini belirtmekle beraber bu çabaların erken yaşlardan başlaması ve toplumun genelinde kadınların siyasete daha fazla katılımının teşvik edilmesi gerektiğini kabul etmektedir. Ayrıca, kadın destekli siyasi inisiyatiflerin güçlendirilmesinin önemi vurgulanarak; kadın hareketinin ve dayanışmasının kadınların siyasal katılımını artırmada hayati bir öneme sahip olduğu ifade edilmektedir. Son olarak, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının kadınların siyasal temsiliyetini artırmada kilit bir rol oynadığı belirtilmektedir. Bu politikaların toplum tarafından benimsenmesi ve uygulanması gerektiği, kadınların siyasi alanda eşit temsiliyetinin sadece kadın sayısının artırılmasıyla değil, aynı zamanda kadın hareketinin mücadelesinin güçlendirilmesiyle mümkün olacağı üzerinde durulmaktadır.

4.5.1. Farkındalık ve Eğitim Kampanyaları

Farkındalık ve eğitim kampanyaları, kadınların siyasal temsiliyetini artırmak için önemli bir rol oynamaktadır. Katılımcılar, bu kampanyaların özellikle eğitim ile birlikte erken yaşlardan itibaren başlaması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi ile toplumun rol baskıları ve yargularıyla mücadele edilmesinin, kadınların siyasal rollerini artırabileceğini belirtmektedirler. Siyasetin sadece erkekler için bir alan

olarak görülmesi algısının değiştirilmesi için daha fazla kadının siyasete aktif olarak katılmasının önemine dikkat çekilmektedir. Ayrıca, eğitim sürecinde cinsiyet ayrımcılığının ortadan kaldırılması ve kız çocuklarının özgüvenli bir şekilde yetiştirilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Kadınların bireysel olarak bilinçlendirilmesi, siyasetçilerin ve toplumun genelindeki bilinçlenme sürecinin kadınların siyasal etkinliğini artırabileceği üzerinde de durulmaktadır. Bu çabaların yanı sıra, sivil toplum örgütlerinin de kadınların siyasal başarılarını daha görünür kılmak için önemli bir rol oynayabileceği ifade edilmektedir. Sonuç olarak katılımcıların, farkındalık ve eğitim kampanyalarının, kadınların siyasal temsiliyetini artırmak için uzun vadeli ve etkili bir çözüm olabileceği üzerinde hemfikir oldukları görülmektedir.

"Kadınların siyasal temsiliyetini artırmak da eğitimle olabilecek bir durum. Bu eğitimlerin çocuk yaşta yani ilköğretimde başlaması gerekir. Toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi ile toplumsal rol baskıları ve yargıları azaltılırsa, biz kadınlar da kendimizi o rollerden ne kadar çıkartabilirsek toplumsal cinsiyet eşitliği sorununu çözer böylelikle siyasal temsili de artırabiliriz" (Katılımcı 1).

"Siyaset bir erkek mesleği olarak anılabilecek bir meslek değil. Bu algıyı biz kadınların değişmesi gerekiyor. Bunun içinde daha fazla kadının siyasetle aktif olarak yer almasını sağlamak gerekiyor. Kadınların siyasete olan farkındalığını ve ilgisini artırmak gerekiyor" (Katılımcı 2).

"Yani bu konuda kesinlikle eğitim. Yani bir kişinin özgüvenli, özellikle kız çocuklarının erkeklerle eşit şartlarda, eşit düşüncelerde yetiştirilmesi gerekiyor. Mesela en basitinden bir araba kullanmasını bile erkek çocuğuna öğretip de kız çocuğuna işte sonra sen zaten ehliyeti alırsın zaten sonra yaparsın demekten vazgeçmeli. Kız çocuklarına yemek karıştırmayı öğretirken erkek çocuklara da öğretmeli. Mesleklerin cinsiyet göre ayrımını kafamızda oluşturmuşuz kafamızda çözelim. Oluşturduğumuz mesleki ayrımları bir kenara bırakıp bir kızı da bir erkeği de kendi kararlarını verebilecek, kendilerini ifade edebilecekleri nitelikli eğitimli bireyler olarak yetiştirelim. Özellikle de kız çocuklarını biraz da özgüvenli yetiştirmek gerekiyor" (Katılımcı 3).

"Kadınlarımızın bireysel anlamda bilinçlendirilmesi, siyasetçilerin bilinçlendirilmesi ve genelde de toplumsal bir bilinçlenme neticesinde kadınlarımızın siyasetteki etkinliği artırılabilir" (Katılımcı 7).

"Farkındalık yaratacağız. Yani sivil toplum örgütlerine burada çok iş düşüyor. Son 31 Mart seçimlerinde on iki tane kadın belediye başkanı seçildi. 12 şehir galiba ilçelerle daha çok, ama şimdi bu gerçekten güzel bir oran. Yani güzel bir orana geldik bir önceki seçime göre. Şimdi bu kadın belediye başkanlarının başarıları bizi tabii ki daha çok belki şenlendirecek ve onların varlığı artık toplumda evet kadınlar gerçekten bu işi oturabiliyor, yapıyor, gayet de başarılılar gibi algıyı daha da genişletecek. Evet vardı ama bu şimdi çoğaldı. Dolayısıyla toplumda da bu algılar kırılacak. Bu, bu seçim sonuçları bence kadınlar için çok alan açacak sonuçlar oldu. Ama bizlerin de üstüne düşen görevler var diye düşünüyorum" (Katılımcı 5).

4.5.2. Kadın Destekli Siyasi İnisyatifler

Kadın destekli siyasi inisyatiflerin güçlendirilmesi, katılımcıların vurguladığı önemli bir konudur. Katılımcılar, kadın hareketinin ve kadın derneklerinin dayanışmasının, bu alanda çalışan tüm kadınlar için hayati öneme sahip olduğunu ifade etmektedirler. Cesaretin ve kararlılığın artırılması için uzun vadeli bir örgütlenme ve dayanışma gerekliliğine dikkat çekilmektedir. Özgüvenin, örgütlenme ve dayanışma ile kadınları cesaretlendirebileceği ve başarıya ulaştırabileceği vurgulanmaktadır. Kadınların siyasal katılımının bir hak olarak görülmesi gerektiği, bu hakkın ancak kadınların birbirlerini desteklemesi ve örgütlenmesiyle elde edilebileceği üzerinde durulmaktadır. Ayrıca, kadınların siyasal temsilcilerinin artması için kadınların birbirlerini desteklemesi ve birlikte hareket etmesi gerektiği de belirtilmektedir. Bu süreçte, kadınların birbirlerini desteklemesi ve sayılarını artırma çabalarında kenetlenme ve dayanışmanın önemli olduğu vurgulanmaktadır. Sonuç olarak, kadın destekli siyasi inisyatiflerin güçlendirilmesi için kadınların birlikte hareket etmesi ve dayanışma içinde olması gerektiği üzerinde hemfikir olunmaktadır.

"Kadın hareketinin ve kadın derneklerinin bu alanda çalışma yürüten tüm kadınların dayanışması çok önemlidir. Tüm eksiklik ve yetersizliğine rağmen kadınlar birlikte güçlüdür" (Katılımcı 8).

"Kadınlarımız daha cesaretli olur, daha dirayetli olur ve siyasette kendilerine bir yer edinsinler isterim. İyi bir örgütlenme ile uzun vadeli bir çalışma gerekiyor. Alttan her ne kadar güçlü bir şekilde çıksanız bile birilerinin yukarıdan sizi çekip alması lazım" (Katılımcı 12).

"Asıl destek kendimiz olacağız. Maalesef biz işte özgüven dedik ki bu özgüven olunca her şeyi kendiliğinden çorap söküğü gibi gelir. Kendine güveneceksin özgüveni kadınlar örgütlenecek. Örgütlenerek kadınları siyasi arenaya çıkması için cesaretlendirebiliriz. Bireysel mücadeleden ziyade örgütlü mücadele bizi başarıya ya da doğrusu asıl olan hakkımızı alma ulaştırarak. Kadın kadının kurdu değil yurdu olduğu sürece daha da güzel olur diye düşünüyorum" (Katılımcı 9).

"Kadınların siyasete katılmalarının sorumluluğu yine kadına aittir. Hak verilmez alınır, kadın toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesini yükseltip, siyasi oluşumlar şeklinde örgütledikçe toplumsal yaşama daha fazla damgasını vuracaktır" (Katılımcı 8).

4.5.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikaları

Toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları, kadınların siyasal temsiliyetini artırmak için hayati öneme sahiptir. Bu politikaların toplum tarafından benimsenmesi ve uygulanması gerekmektedir. Eşit temsiliyetin sağlanması, siyasal partilerden sivil toplum örgütlerine kadar geniş bir alanda kadınların söz sahibi olmasını sağlayacaktır. Kadınların siyasal temsilde eşitliklerinin sağlanması, sadece meclisteki kadın sayısının artırılmasıyla değil, aynı zamanda kadın hareketinin bu alandaki mücadelesinin güçlendirilmesiyle mümkün olacaktır. Öte yandan, gerçek bir eşitliğin sağlanması için sadece kadın olmanın yeterli olmadığı, eşit fırsatların sunulması ve daha fazla söz hakkının verilmesi gerektiği önemle vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, eğitim ve fırsat eşitliği gibi alanlarda daha fazla adım atılması gerektiği belirtilmektedir.

"Kadınların siyasal temsiliyetini artırmak için kadın erkek ve cinsiyet eşitliğinin toplum tarafından artık benimsenmesi gerekiyor" (Katılımcı 1).

"Toplumsal cinsiyet eşitliğini yaşamda pratikleştirmenin bir yolu da eşit temsiliyetin sağlanmasıdır. Eşit temsiliyet, sadece siyasal partiler açısından değil, STK, Meslek Örgütleri, Sendikalar vb. tüm alanlarda yaşam bulduğunda bu kadınlar açısından büyük bir kazanım olacaktır. Toplumsal yaşamın yeniden üretilmesinden tutunda örgütlenmesine kadar her alanda sözünü söyleyecek, çözümün öznesi olacaktır" (Katılımcı 8).

"Siyasi temsilde cinsiyet eşitliği temelinde kadınların eşit temsiliyeti bence öncelikli konulardan bir tanesidir. Meclisteki kadın sayısını artırmış olsa da bu yeterli değildir. Bu yüzden kadın hareketinin bu alanda da mücadelesini yükseltmelidir" (Katılımcı 9).

"Sadece kadın diye öne geçsin istemiyorum ya ben gerçek bir eşitlik istiyorum yani sırf kadınsın diye o da bence doğru değil; ama eşit fırsat sunulması açısından bunu önemsiyorum tabii eşit fırsat sunulmalı o da belki işte eğitimle olacak daha çok söz hakkı verilmesi gerekiyor" (Katılımcı 14).

5. Sonuç

Türkiye'de kadınların siyasal temsil düzeyleri olumlu bir yönde ilerlese de istenilen seviyede değildir. Araştırma sonuçları, katılımcıların siyasette karşılaştıkları zorlukların yalnızca bireysel değil, sistematik ve yapısal sorunlardan kaynaklı olduğuna işaret etmektedir. Buna göre kadınların siyasette karşılaştığı kısıtlamaların en temelinde eril model siyaset olduğu görülmektedir. Erkek egemen siyasi yapıların ve bu yapıların ürettiği cinsiyetçi engellerin aşılması, kadınların siyasette daha fazla temsil edilmesi için kritik öneme sahiptir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sadece söylemde değil, pratikte de hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu noktada kadınların siyasetteki varlık mücadelesi, bireysel çabaların ötesinde toplumsal ve yapısal bir dönüşüm gerektirmektedir. Toplumsal algı, norm ve beklentiler, kadınların siyasete katılımında ciddi engeller oluşturur niteliktedir. Özellikle ataerkil toplum yapısı, kadınların siyasal temsilde geri planda kalmalarına neden olan yapısal ve kültürel engelleri derinleştirmektedir.

Geleneksel roller ve toplumsal beklentiler, toplumsal normlar kadınların geleneksel olarak ev içi rollerini bırakıp ev dışındaki daha kamusal rollere geçmelerinin önünde önemli bir engel oluşturmakta, kadınların siyasal faaliyetlerini sınırlayarak onların siyasette aktif rol almalarını zorlaştırmakta olduğu görülmektedir. Toplumdaki norm ve kalıplar, kadınların siyasetten uzaklaşmasına ve apolitikleşmesine neden olurken, siyaset sahnesinde var olan kadınları da eril model içerisinde asexüelleştirmektedir. Bu durum, kadınların siyasal süreçlere dahil olma isteğini ve cesaretini kırmakta, sonuç olarak kadınları siyasetten uzaklaştırmaktadır. Öte yandan, siyasette yer almayı başaran kadınlar, genellikle eril bir sistemin beklentilerine göre hareket etmeye zorlanmakta ve bu süreçte kadınsı kimliklerini bastırmak zorunda kalmaktadırlar. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınların siyasal temsilde etkin rol alabilmesi için, toplumsal normların, beklentilerin ve algının değiştirilmesi gerekmektedir.

Kadınların siyasal katılımını engelleyen faktörler arasında ekonomik ya da eğitim gibi engeller de bulunmaktadır. Ekonomik kaynaklara erişimde yaşanan zorluklar, kadınların siyasete katılımını ciddi şekilde sınırlamaktadır. Siyasette etkin bir rol almak, kampanya yürütmek ve siyasi faaliyetlerde bulunmak belirli bir finansal desteği gerektirmektedir. Ancak, birçok kadın, özellikle düşük gelirli veya ekonomik bağımsızlığını kazanamamış olanlar, bu kaynaklara erişim konusunda zorluk yaşamaktadır. Aynı şekilde, eğitim düzeyi de kadınların siyasal katılımını doğrudan etkileyen bir faktördür. Eğitim, bireylerin kendilerini ifade edebilme, eleştirel düşünme ve liderlik becerilerini geliştirme açısından kritik bir rol oynamaktadır. Eğitim fırsatlarından yeterince yararlanamayan kadınlar, siyasette etkin bir şekilde yer alma konusunda kendilerini yetersiz hissedebilmektedir. Ayrıca, eğitim eksikliği, kadınların siyasal hak ve sorumluluklar konusunda yeterli bilgiye sahip olmamalarına neden olabilir, bu da onların siyasal katılımını olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle, kadınların siyasal alanda daha fazla temsil edilmesi için ekonomik ve eğitimle ilgili engellerin ortadan kaldırılması, bu alanlarda eşit fırsatların sağlanması büyük önem taşımaktadır. Toplumsal yapı içerisinde erken yaşlardan itibaren başlayacak şekilde cinsiyet eşitliği eğitimi ve toplumsal cinsiyet normlarına karşı mücadele eden kampanyalar, kadınların siyasi rollerini ve siyasi temsillerini artıracaktır. Ayrıca, kadın destekli siyasi inisiyatiflerin güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının uygulanması da kritik öneme sahiptir. Kadınların siyasal katılımını artırmak için sorumlulukları olan aktörler arasında sivil toplum kuruluşları, kadın örgütleri, siyasi partiler, devlet ve hükümet ile medya aktörlerinin kadınların siyasal katılımını artırmaları ve kadınların siyasal temsilinein güçlendirilmesi için daha fazla çaba göstermeleri gerekmektedir.

Son dönemde kadın liderliğe ve kadın siyasetçiye toplumsal bakış açısının olumlu yönde değişmekte olduğu görülmekte ancak bu yetersiz kabul edilmektedir. Bu araştırma sonuçlarına dayanarak, kadınların siyasal temsiliyetini artırmak için alınabilecek önerilerden ilki erkeklerin kadınların siyasete katılımını desteklemeleri ve eşitlikçi bir yaklaşımı benimsemeleri teşvik edilmelidir. Özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının oluşturulması ve bu politikaların uygulanabilirliğinin takip edilmesi sağlanmalıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalığı artırmak için okullarda ve toplum genelinde eğitim programları düzenlenmelidir. Özellikle mevcut yasal düzenlemelerde cinsiyet eşitliğini teşvik edici değişiklikler yapılmalıdır. Kadınların çalışma ve aile hayatını dengelemelerini kolaylaştıracak politikalar ve uygulamalar geliştirilmelidir. Ayrıca kadınların siyasal süreçlere katılımını artırmak için de yasal düzenlemeler yapılmalı ve mevcut yasalar etkin bir şekilde uygulanmalıdır. Bu süreç, siyasi partiler tarafından da desteklenerek kadın adayların seçimlere katılımını teşvik eden politikalar oluşturulmalıdır. Kadın adayların görünürlüğünü artıracak ve onların aday olmalarını teşvik edecek kampanyalar gerçekleştirilmelidir. Kotalar, kadınların karşılaştığı engelleri telafi ederek değişimi sağlayabilmektedir. Bu nedenle kadınların siyasal temsilinein artırılması için partiler düzeyinde uygulanan kota sistemi ulusal düzeyde anayasal ve yasal hükümlerle kadınlar lehine geliştirilmelidir. Kadınların siyasal katılımın seçim kampanyalarıyla sınırlı olmadığı konusunda toplumun eğitilmesi ve

bilgilendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca yerel yönetimler, kadınların siyasal katılımını teşvik eden projeleri desteklemeli ve kadınların yerel yönetimlerdeki temsiliyetini artırmalıdır. Kadınların siyasete katılımını desteklemek amacıyla finansal kaynaklara erişimlerini kolaylaştıracak mikro kredi programları ya da fonlar oluşturulmalıdır. Kadın adaylar için kampanya finansmanı konusunda özel teşvikler ve destekler sağlanmalıdır. Sivil toplum kuruluşları ve kadın örgütleri, kadınların siyasal katılımını teşvik edici projeler ve kampanyalar düzenlemelidir. Kadınların siyasal temsiliyetine yönelik çalışmaları desteklemek için sivil toplum ve kadın örgütlerinin kapasiteleri artırılmalıdır. Kadınların liderlik rollerini üstlenebileceği platformlar oluşturulmalı ve bu platformlara destek verilmelidir. Ayrıca kadın siyasetçilere yönelik mentorluk programları ve eğitimler düzenlenmelidir. Medya aracılığıyla cinsiyet eşitliği ve kadınların siyasal katılımı konusunda farkındalık yaratıcı kampanyalar düzenlenmelidir. Medya, kadın siyasetçilerin başarılarını ve liderlik rollerini vurgulayan içerikler üretmeli ve cinsiyetçi kalıpları kırmaya yönelik yayınlar yapmalıdır. Bu öneriler, kadınların siyasal temsilde karşılaştıkları engellerin aşılmasına yönelik somut adımlar atılmasına katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akıncı, S. (2014). Siyasal Katılım Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7, 33-45.
- Aktan, E. (2017). *Sosyal Medya ve Siyasal Katılım*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Biricikoğlu, H. (2013). Yerel Yönetimlerde Kadın Temsilinin Yetersizliği: Sakarya İlinde Yapılan Bir Araştırma. *Sakarya İktisat Dergisi*, 2(3), 65-96.
- Çelik, Ö. A. (2019). *Feminist Bir Politika Tahayyülü: Kadınların Yerel Yönetimlerde Temsili*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Ankara.
- Değirmenci, N. (2022). Türkiye’de Kadının Siyasal Temsil Sorunu Üzerine Bir İnceleme. *Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 409-430.
- Demir, Z. (2015). Kadınların Siyasete Katılımı ve Katılımı Artırmaya Yönelik Stratejiler. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 35-59.
- Doğru, D. (2023). Türkiye’de Kadınların Siyasal Haklarını Kazanması ve Siyasal Temsilde Karşılaşılan Sorunlar. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 72(1), 247-293.
- IPU. (2004). Monthly Ranking of Women in National Parliaments. <https://data.ipu.org/women-ranking?month=2&year=2024>, (Erişim Tarihi 24.03.2024)
- İzmir, F. (2020). Demokrasi ve Siyasi Katılım İlişkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 273-281.
- Keser, A., Çelik, M. ve Ercan, E. (2021). Türkiye’de Kadınların Siyasal Temsili ve Toplumsal Cinsiyet. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 76(1), 191 – 229.
- Mlambo, C., Kapingura, F. and Meissner, R. (2019). Factors Influencing Women Political Participation: The Case of the SADC Region. *Cogent Social Sciences*, 5(1). doi.1080/23311886.2019.1681048
- Mutlu, A. (2017). Niteliksel Bağlamda Kadının Siyasetteki Yeri ve Anlamı. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(9), 24-46.
- Özer, S. (2013). Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkı Verilmesinin Türk Kamuoyundaki Yankıları. *Atam Dergisi*, 29(85), 131-168.
- Özkan, M. (2019). Siyasal Temsil: Bir Kavramın Dönüşümü. *Felsefe Dünyası Dergisi*, 71, 232-263.
- Özkılıççı, G. ve Uzun, İ.M. (2022). Siyasal Katılım: Kadınların Siyasi Temsilinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Değerlendirilmesi. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 8(1), 77-93.
- Öztepe, C. M. (2023). Kamu Yönetiminde Kadın: Toplumsal Cinsiyet Temelli Bir Değerlendirme. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(1), 203-223.
- Paxton, P., and Kunovich, S. (2003). Women’s Political Representation: The Importance of Ideology. *Social Forces*, 82(1), 87–113.

- Pınarcıoğlu, Ş.N. (2017). Eril Siyasette Kadın Temsili (Mi?). *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 7(1),12-24.
- Sumbas, A. (2015). Kadının Politik Temsil Meselesi Üzerine Bir Tartışma. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 53,103-121.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2024), On İkinci Kalkınma Planı: 2024-2028, T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Yayını, Ankara, Erişim adresi: <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/On-Birinci-Kalkinma-Plani.pdf>. (Erişim Tarihi: 03.03.2024).
- Tremblay, M. (2007). Democracy, Representation, and Women: A Comparative Analysis. *Democratization*, 14(4), 533-553. <https://doi.org/10.1080/13510340701398261>
- TÜİK, (2024). İstatistiklerle Kadın- 2023. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2023-53675>, (Erişim Tarihi: 24.04.2024).
- Türel, N. ve Çağlar, N. (2010). Yerel Yönetimde Kadın Temsili – Isparta Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 2(1), 16-40.
- UN-Women, 2024. Progress on the Sustainable Development Goals: The gender snapshot 2023, Erişim adresi: https://www.unwomen.org/en/resources?f%5B0%5D=topics_hq%3A1322&f%5B1%5D=topics_hq%3A1322, (Erişim tarihi: 02.03.2024).
- Yüce, K. L. (2004). Siyasal Alanda Erkek Egemen Anlayışın Konumlandığı Türk Kadını. <https://acikerisim.nevsehir.edu.tr/handle/20.500.11787/1606>, (Erişim tarihi:22.03.2024)

Çıkar Çatışması: Yoktur.

Finansal Destek: Yoktur.

Etik Onay: Hitit Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu 06.03.2023 tarih ve 2023-86 sayılı olarak alınmıştır.

Yazar Katkısı: Menekşe SAHİN (%40), Sevinç Soyocak (%30),Gökhan Boduroğlu (%30)

Conflict of Interest: None.

Funding: None.

Ethical Approval: Hitit University Non-Interventional Research Ethics Committee dated 06.03.2023 and numbered 2023-86.

Author Contributions: Menekşe SAHİN (40%), Sevinç Soyocak (30%),Gökhan Boduroğlu (30%)
